

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการ
ไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

โดย

นางสาวภัทรธิดา ไพศาลจิตร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการ
ไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

โดย

นางสาวภัทรธิดา ไพศาลจิตร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

PUBLIC PARTICIPATION IN DRIVING THE DEVELOPMENT OF THE
COUNTRY ACCORDING TO THAI NIYOM YUNGYUEN
DEVELOPMENT PROJECT, PRACHATHIPAT SUB-DISTRICT,
THANYABURI DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

BY

MISS PHATTRATIDA PAISANJIT

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (POLITICS AND GOVERNMENTS)
PROGRAM IN POLITICS AND GOVERNMENTS FOR EXECUTIVE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2018
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวภัทรธิดา ไพศาลจิตร

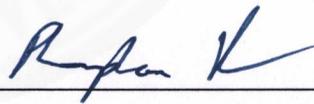
เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน
ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

เมื่อ วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2562

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ เอกชะเมธ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิตา กมลเวช)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
ชื่อผู้เขียน	นางสาวภัทรธิดา ไพศาลจิตร
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจน ความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (Interviews) จากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในเขตพื้นที่ตำบลประชาธิปไตย อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 22 คน จากการศึกษา พบว่า

1. ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ตามลำดับ
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน
 - 2.1 ด้านการตัดสินใจ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ค้นหาความต้องการของชุมชน ตลอดจนเสนอโครงการ/กิจกรรมของชุมชน และร่วมกันเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข ผ่านการดำเนินโครงการตามแผนการจัดเวที 4 ครั้ง
 - 2.2 ด้านการดำเนินงาน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ครบถ้วนตามแผนการดำเนินงานที่กำหนด มีเพียง

บางส่วนเท่านั้นที่เข้าร่วมโครงการไม่ครบถ้วนตามกำหนด ทั้งนี้ในการดำเนินงานจะปฏิบัติตามแผนงานและบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย

2.3 ด้านการรับประโยชน์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากโครงการสามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และส่งผลให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

2.4 ด้านการติดตามประเมินผล พบว่า ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการที่ชุมชนของตนกำหนด ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะการสังเกตการณ์จากผลสำเร็จหรือความล้มเหลวจากการดำเนินงานโครงการของแต่ละชุมชน นอกจากนี้โครงการของบางชุมชนมีระบบการประเมินผลโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้

3. ประชาชนส่วนใหญ่เสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้ ระเบียบ กฎหมาย และเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความเป็นพลเมือง เพื่อให้ตระหนักถึงสิทธิของตนเอง ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกพื้นฐานประชาธิปไตย และปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับครัวเรือนให้กับประชาชน ส่งเสริมและปรับปรุงช่องทางการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น แก้ไขปัญหาของประชาชนให้รวดเร็ว ตรงจุดมีความความจริงจังในการแก้ไขปัญหา และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการสนับสนุนการจัดโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

Independent Study Title	PUBLIC PARTICIPATION IN DRIVING THE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY ACCORDING TO THAI NIYOM YUNGYUEN DEVELOPMENT PROJECT, PRACHATHIPAT SUB-DISTRICT , THANYABURI DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE
Author	Miss Phattratida paisanjit
Degree	Master of Political Science (Politics and Governments)
Major Field/Faculty/University	Program in Politics and Governments for Executive Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Assistant Professor Wasan Luangprapat, Ph.D.
Academic Years	2018

ABSTRACT

The purpose of this study is to study public participation, factors affecting public participation as well as opinions on ways to stimulate public participation in driving the development of the country according to the Thai Niyom Yungyuen development project, Prachathipat Sub-district, Thanyaburi District, Pathum Thani Province. It is a qualitative research by using documentary research and interviews from people who participated in the national development project according to the Thai Niyom Yungyuen development project in Prachathipat Sub-district, Thanyaburi District, Pathum Thani Province, a number of 22 people from the study found that

1. The important factors that affect the participation in driving the development of the country according to the Thai Niyom Yungyuen development project are the economy, society, politics and technology.

2. Participation of people in driving the development of the country according to the Thai Niyom Yungyuen development project.

2.1 In the terms of decision making, it was found that people participated in expressing opinions, proposing problems, searching for community needs, as well as proposing community projects and activities. As a group they propose problems and solutions through the implementation of the project according to the 4 stage plan.

2.2 In terms of operation, it was found that most of the people participated in the activities to drive the development of the country according to the Thai Niyom Yungyuen development project with full accordance to the implementation plan. There are only a small group of people who didn't participate in the project as fully as scheduled. However, the operation will follow the plans and roles assigned to each person.

2.3 In terms of benefits, it was found that most people benefited from this project, they were able to continue the development to achieve sustainability and forwarded to increase the benefits.

2.4 In the follow-up evaluation, it was found that the majority of the participants in the project participated in the follow-up and evaluation of the projects that their communities determined, which is observing the success or failure of the project in each community. In addition, some communities have an evaluation system by assigning a committee to examine. In order for the operation to be transparent and verifiable.

3. Most people propose guidelines for promoting public participation in driving the country's development according to the Thai Niyom Yungyuen development project to develop the community, by encouraging people to know the law and understand their roles as a citizen. To be conscious of their rights, promote democratic consciousness and cultivate democracy from the household level. Improve the ways to report information to the public to be more accessible. Solve the problems of the people quickly, precisely and sincerely. Motivate people to participate by supporting the ongoing project.

Keywords: public participation, driving the development of the country according to the Thai Niyom Yungyuen development project.

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์โดยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ซึ่งให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนตรวจทานการค้นคว้าอิสระให้แก่ผู้ศึกษาตลอดมา อย่างใกล้ชิด ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลประจักษ์ศิลปาคม อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และประชาชนผู้เข้าร่วมการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ทุกท่าน ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ด้วยดี เพื่อให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สมบูรณ์

ขอขอบคุณทุกคนที่เป็นกัลยาณมิตรของผู้ศึกษา ที่เป็นกำลังใจให้ตลอดเวลา คุณค่าและประโยชน์ของการค้นคว้าอิสระนี้ ผู้ศึกษาขอมอบให้แก่ บิดา มารดา ครอบครัว และ ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จทั้งหมด ขอให้ท่านจงจงดลบันดาลให้ท่านผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมาแล้ว มีความสุข ความเจริญ ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต และก้าวหน้าในกิจการงาน ตลอดไป

นางสาวภัทรธิดา ไพศาลจิตร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามหัวข้อที่จะศึกษา	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.7 ระเบียบวิธีวิจัย	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	6
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ	26
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
2.3 กรอบในการศึกษาวิเคราะห์	35

	(7)
บทที่ 3 ภูมิหลังของการศึกษา	38
3.1 ภูมิหลังการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน	38
3.1.1 ความเป็นมา	38
3.1.2 วัตถุประสงค์	39
3.1.3 กลไกในการขับเคลื่อน	39
3.1.4 เป้าหมาย พื้นที่และการดำเนินงาน	40
3.2 ข้อมูลทั่วไปของตำบลประชาธิปไตย อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี	41
3.2.1 ประวัติความเป็นมา	41
3.2.2 สภาพทั่วไป	41
3.2.3 ลักษณะทางโครงสร้างพื้นฐาน	43
3.2.4 ลักษณะทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ	43
3.2.5 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ	44
3.2.6 ลักษณะทางด้านสังคม	44
3.2.7 การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ของตำบล ประชาธิปไตย อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี	45
บทที่ 4 ผลการศึกษา และสรุปผล	47
4.1 ผลการศึกษา	48
4.2 สรุปผลการศึกษา	64
บทที่ 5 การวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	71
5.1 การวิเคราะห์	71
5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก	71
5.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตาม โครงการไทยนิยม ยั่งยืน	72
5.1.3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน	74
5.2 อภิปรายผล	75

	(8)
5.3 ข้อเสนอแนะ	77
รายการอ้างอิง	78
ภาคผนวก	83
ประวัติผู้ศึกษา	87

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980)	17
2.2 การมีส่วนร่วม 8 ชั้น ของ Arnstein (1969)	19
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	37

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนคนไทยโดยบัญญัติใน มาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน¹ ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้ยึดหลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญ คือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”² ดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง แก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ

โครงการไทยนิยม ยั่งยืน เป็นแนวคิดในการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงจากระดับชาติสู่ระดับพื้นที่ดำเนินการอย่างมีแบบแผน มุ่งพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ และเน้นการมีส่วนร่วมในการกันแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน โดยกรอบหลักในการดำเนินงานของโครงการนี้มีทั้งหมด 9 เรื่อง ได้แก่สัญญาประชาคมผูกใจไทยเป็นหนึ่ง, คนไทยไม่ทิ้งกัน, ชุมชนอยู่ดีมีสุข, วิถีไทยวิถีพอเพียง, รัฐสิทธิดูหน้าที่ รัฐกฎหมาย, รัฐกลไกการบริหารราชการ, รัฐรักประชาธิปไตยไทยนิยม, รัฐเท่าทันเทคโนโลยี และร่วมแก้ไขปัญหาหายสาบสูญ การดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืนตาม 9 กรอบหลักข้างต้น ของรัฐบาลนั้น อาศัยกลไกการทำงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนตั้งแต่

- 1) ระดับชาติ โดยคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน
- 2) ระดับจังหวัด โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืนระดับจังหวัด

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 78, *ราชกิจจานุเบกษา* ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560).

² สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *สรุปพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)* (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี), 1-2.

3) ระดับอำเภอ โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ระดับอำเภอ

โดยมีทีมผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ คือ ทีมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ระดับตำบล ทีมหมอประชารัฐสุขใจ (ปรจ.) ทีมผู้ดูแลบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งร่วมกันลงพื้นที่ชุมชนเพื่อค้นหาปัญหาความต้องการของประชาชน

สำหรับแผนการลงพื้นที่ของทีมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ระดับตำบล แบ่งออกเป็น 4 ครั้ง ลงพื้นที่ครบทุกหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 82,271 แห่ง และมีประชาชนเข้าร่วมเวที จำนวนทั้งสิ้น 8,779,209 คน โดยมีการดำเนินการ แบ่งเป็น

- 1) การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน ตาม 10 กรอบหลักดำเนินงานสำคัญ
- 2) การรับฟังปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 3) นำปัญหาของแต่ละชุมชนมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไข จัดทำเป็นแผนงาน/

โครงการตามหลักเกณฑ์ที่โครงการกำหนด³

ความสำเร็จของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน จะเกิดขึ้นได้ นอกจากการได้รับความร่วมมือจากกลไกการทำงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนทุกระดับแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ย่อมมีความสำคัญมากที่สุด หากประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญ ได้มีส่วนรับรู้และนำเสนอปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน และร่วมวิเคราะห์เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ก็จะสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชน ได้อย่างตรงจุด ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

จากการสำรวจความคิดเห็นของนิด้าโพล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์ เปิดเผยผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทั่วประเทศทุกภูมิภาคของประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 2,050 หน่วยตัวอย่าง เกี่ยวกับการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อโครงการไทยนิยม ยั่งยืน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.46 เคยได้ยินชื่อโครงการไทยนิยม ยั่งยืน มาบ้างแต่ไม่รู้ว่าทำอะไร ร้อยละ 37.81 ระบุว่า รู้จักโครงการไทยนิยม ยั่งยืน และร้อยละ 20.73 ระบุว่า ไม่รู้จักหรือไม่เคยได้ยินชื่อ โครงการไทยนิยม ยั่งยืนเลย⁴ จากผลสำรวจทำให้ทราบว่าประชาชนบางส่วนเท่านั้นที่รู้จักโครงการไทยนิยมยั่งยืน และเข้าร่วมโครงการ แต่ยังมี

³ กระทรวงมหาดไทย, คู่มือการการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, 2561), 1-2.

⁴ นิด้าโพล, “คนส่วนใหญ่เชื่อปฏิรูป ทำประเทศดีขึ้น หวังได้สวัสดิการทั่วถึง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2561, <https://www.thairath.co.th/content/1303959>

ประชาชนอีกมากเกินกว่าครั้งที่ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมโครงการเพื่อรับรู้และเสนอปัญหาและมีส่วนได้รับผลประโยชน์จากโครงการ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

1.2 คำถามหัวข้อที่จะศึกษา

ประชาชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน อย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตลอดจนประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน
- 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่

กำหนดพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะพื้นที่หมู่บ้านในการปกครองของตำบล ประชาธิปัตย์ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาประเทศตามโครงการไทย นิยม ยั่งยืน จำนวน 22 ชุมชน โดยคัดเลือกจากประชาชนที่สนใจและเข้าร่วมโครงการ ชุมชนละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 22 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักระหว่างเดือนสิงหาคม 2561 ถึง เดือนธันวาคม 2561

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตาม โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
- 2) ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการ พัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
- 3) ทำให้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการ พัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
- 4) สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการกำหนดแนวทางการพัฒนาส่งเสริมให้ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ประชาชน หมายถึง ประชาชนในพื้นที่ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภोधัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี ที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วน เกี่ยวข้องในการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในด้าน การตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ตำบล ประชาธิปัตย์ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตัดสินใจเข้าร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตาม

โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ย ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี

1.7 ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์และแปลความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1.7.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

โดยมุ่งศึกษาค้นคว้าตำราทางวิชาการ เอกสารทางราชการ เพื่อให้ได้ข้อมูลสถิติที่เป็นตัวเลขของตัวแปรที่สำคัญวางไว้ เพื่อนำมาอ้างอิงเป็นข้อค้นพบ (Findings) อันจะทำให้ผลงานการวิจัยเกิดความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความถูกต้อง (Validity) โดยประเภทของเอกสารที่จะใช้สำหรับเก็บข้อมูลงานวิจัยนี้ จะเน้นไปที่การค้นหาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ หนังสือราชการ กฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7.2 การสัมภาษณ์ (Interviews)

เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน ในตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 22 ชุมชน ๆ ละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 22 คน

1.7.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์หาความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล รวมถึงปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ตลอดจนวิเคราะห์ข้อความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน⁵

⁵ รัตนะ บัวสนธ์, *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: คำสมัย, 2558), 74.

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผู้ศึกษาได้เอาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยใช้เป็นแนวทางสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์และอธิบายผลการศึกษา ซึ่งได้กำหนดในการนำเสนอต่อไปนี้

- 2.1 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.3 กรอบในการศึกษาวิเคราะห์

2.1 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

กลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการพัฒนาสังคม นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนผู้ที่เคยทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมาก่อน ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม ความหมายหรือนิยามของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายทรรศนะ ดังนี้

WHO and UNICEF¹ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในฐานะที่เป็นกระบวนการพัฒนาว่า การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม การจัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเป็นการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ โดยความสมัครใจ

¹ WHO and UNICEF, *Report of the international conference on primary health care* (New York: N.P.Press, 1978), 41.

Erwin² กล่าวถึงการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมกันแก้ไขปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน การให้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนในการแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ไพรัตน์ เตชะรินทร์³ ความหมายและหลักการสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

สุจินต์ ดาววีระกุล⁴ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อตนเองและมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ปรารถนา ทั้งนี้ต้องมีใช่เป็นการกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์⁵ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ซึ่งส่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุ

² Erwin William, *Participation Management: Concept Theory and Implementation* (Atlanta Ga: Geogia State University, 1976), 17-20. อ้างถึงใน แชน ชื่นทิวา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบึงไพล จังหวัดศรีสะเกษ,” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2538), 8.

³ ไพรัตน์ เตชะรินทร์, *ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดีแอนด์เอส 2525), 6-7.

⁴ สุจินต์ ดาววีระกุล, “ปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน: กรณีศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. 2527,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), 18.

⁵ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน* (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2531), 18.

เราทำให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

นิภาภรณ์ เกียรติสุข⁶ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นพฤติกรรมที่ประชาชน หรือคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้พัฒนาปัญญา ความรู้ ความสามารถ โดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่อาศัยอยู่

พัฒน์ บุญยรัตน์พันธ์⁷ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มจากการวางแผนโครงการ การเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ เงิน หรือทรัพยากรใด ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อคราวประชุม ณ องค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1981 ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม หากจะเข้าใจชัดแล้วการนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้สรุปประเด็นของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่การมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

(2) การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยในกรณีต่อไปนี้

(2.1) การเอื้อให้เกิดความหมายพยายามพัฒนา

(2.2) การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

(2.3) การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผนและการดำเนินการโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

(3) การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากรเพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนลงแรงดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการมีส่วนร่วม

⁶ นิภาภรณ์ เกียรติสุข, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี,” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชานโยบายและการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกริก, 2539), 7.

⁷ พัฒน์ บุญยรัตน์พันธ์, *การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน* (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527), 145.

ร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ จะช่วยให้ก่อเกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้

(4) การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศนโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมและประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ⁸ สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจการระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยให้โครงการดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

อรรถพ ตั้งคณานุกูลชัย⁹ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 มิติ

มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำ และทำอย่างไร
มิติที่สอง มีการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ

มิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

อานันท์ ปันยารชุน¹⁰ ก็เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีส่วนช่วยการปลุกกระแส และผลักดันในแนวคิดเรื่องธรรมรัฐเป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวางในสังคมไทย ท่านให้ความเห็น ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มตั้งแต่การเลือกตั้ง การ

⁸ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2543), 138.

⁹ อรรถพ ตั้งคณานุกูลชัย, “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับการจัดทำแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 -2549),” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2544), 18.

¹⁰ อานันท์ ปันยารชุน, “ธรรมรัฐ Good Governance ในอนาคตที่พัฒนาด้วยการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี,” (สำนักงาน ก.พ. สถาบันพัฒนาข้าราชการและพลเรือน เผยแพร่โดยสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2541), 147.

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นโยบาย เช่นการมีประชาพิจารณ์ ประชามติ การเข้าชื่อกันเสนอร่างกฎหมาย ในหมวดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การเข้าชื่อกันเพื่อดำเนินการให้มีการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากมีพฤติกรรมการรัวยผิดปกติหรือส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ให้อำนาจฝ่ายผิดต่อรัฐธรรมนูญและต่อกฎหมายอื่น ๆ หรือแม้แต่การชุมนุมเดินขบวน เป็นต้น ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือการประกันว่าผู้อยู่ในตำแหน่งบริหารรวมทั้งข้าราชการ จะไม่ทำการละเมิดต่อการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ

สมยศ นาวิการ¹¹ กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าเป็นกระบวนการของการให้ผู้ที่บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจเน้นมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ไขปัญหาของการบริหารที่สำคัญอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้กับผู้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง

จากนิยามและความหมายที่กลุ่มบุคคล และนักวิชาการได้กล่าวมาในข้างต้น ตามความเห็นของผู้ศึกษา สามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล

2.1.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมหรือไม่นั้น มีเงื่อนไขหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจจะเป็นไปได้โดยความสมัครใจ ถูกบังคับ หรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ปัจจัยในการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่หลายประการ ดังนี้

John M. Cohen และ Norman T. Uphoff¹² ได้เสนอว่า บริบทหรือเงื่อนไขแวดล้อมของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

¹¹ สมยศ นาวิการ, *การบริหารแบบมีส่วนร่วม* (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), 22.

¹² John M. Cohen , Norman T. Uphoff, N.T., “Rural development participation: Concept and measures for project design,” *implementation* (New York: Cornell University, 1977).

(1) ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาความซับซ้อนของเทคโนโลยี ทรัพยากรที่ต้องการ ลักษณะประโยชน์ที่ได้รับ ความเชื่อมโยงของโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ การเข้าถึงการบริหารจัดการโครงการ และการครอบคลุมเนื้อหาการบริหารโครงการ

(2) สภาพแวดล้อมของงานหรือกิจกรรมตามโครงการในปัจจุบันต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและด้านประวัติศาสตร์

องค์การสหประชาชาติ¹³ เสนอเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ คือ

(1) รัฐบาลจะต้องมีการยอมรับในแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อนในเบื้องต้น และได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในนโยบายหรือแผนในระดับต่าง ๆ

(2) ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์การประชาชนที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่น ๆ ได้

(3) ประชาชนต้องมีอิสระในความคิดริเริ่มและในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเอง

(4) ชุมชนต้องมีการไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนา เทคนิค วิธีการในการจัดสรรทรัพยากร ตลอดจนความรู้ในการบริหาร

(5) ชุมชนต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและความคิด เทคนิคที่จำเป็นในระยะแรก

วุฒิสาร ตันไชย¹⁴ มองว่ามีปัจจัยบางประการที่จะทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

(1) ทักษะของประชาชนที่มีต่อการเมือง คิดว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น มองการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมือง มิใช่เรื่องของประชาชน

(2) ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อท้องถิ่นและความเป็นท้องถิ่น กล่าวคือ คนไทยขาดความเป็น Civic Culture ขาดความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น ไม่สนใจติดตาม

¹³ องค์การสหประชาชาติ, อ้างถึงใน สิริพัฒน์ ลากิจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), 35.

¹⁴ วุฒิสาร ตันไชย, *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น* (กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส, 2545), 105-112.

ตรวจสอบ หรือกำกับดูแล ให้องค์การท้องถิ่นทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการและพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้า

(3) วิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ชาวบ้านจะมีความประณีประนอมสูง โดยมีความสัมพันธ์ในเครือญาติและมีความเกรงใจ ประกอบกับมีการพูดคุยเจรจา กันเมื่อเกิดปัญหา

(4) วัฒนธรรมการยึดตัวบุคคล เป็นผลมาจากระบบสังคมอุปถัมภ์ ประชาชนขาดความรู้ที่แท้จริง ทำให้ถูกชักนำขาดอิสระในการตัดสินใจ

วรวิฑูมิ พลละบุตร¹⁵ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมซึ่ง ประกอบด้วย

- (1) มีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการทำงาน
- (2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- (3) ร่วมวางนโยบายหรือวางแผน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขอจัด และแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

(4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

- (5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
- (6) การลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

(8) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไปทั้งโดยเอกชนและรัฐให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาล

จากความเห็นของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่ได้เสนอเงื่อนไขหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ข้างต้น พิจารณาเห็นว่าเงื่อนไขหรือปัจจัยของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนจะต้องเกิดจากความพร้อม ความเต็มใจ ความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความกระตือรือร้นของประชาชนที่จะ

¹⁵ วรวิฑูมิ พลละบุตร, “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรทางถนน: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตจังหวัดอุบลราชธานี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2548), 11.

เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น ๆ นอกจากนั้นบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีปัจจัยหลายที่กล่าวในเบื้องต้นยังมีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุและเพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม การแบ่งกลุ่มในสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น ระยะเวลาที่อยู่ในสังคม ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ สถานภาพของการถือครองที่ดิน สถานภาพของการได้รับการจ้างงานและระยะทางของที่พักที่ตั้งโครงการความร่วมมือด้วย

2.1.1.3 รูปแบบ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์กรและนักวิชาการได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

องค์การอนามัยโลก¹⁶ ได้เสนอว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น จะต้องประกอบด้วยขบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

(1) การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผลและประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วย

(2) การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและการบริหาร การใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงินและการบริหาร

(3) การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับกับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

(4) การได้ประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ฐานที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ส่วนตัว สังคมหรือวัตถุก็ได้

วรจุมติ พลบุตร¹⁷ กำหนดกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

¹⁶ องค์การอนามัยโลก, อ้างถึงใน อยุธยา ข้าหาญ, “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ต่อการจัดทำแผนแม่บทชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเขาคคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2544), 9.

¹⁷ วรจุมติ พลบุตร, “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรทางถนน: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตจังหวัดอุบลราชธานี”, 7.

(1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่ม การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรมและการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

(2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นในรูปของการเข้าร่วมโดยให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือรวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

(3) การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งเป็นผลประโยชน์ทั้งด้านวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์¹⁸ ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

(1) ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงความต้องการของชุมชน

(2) ร่วมค้นหา และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

(3) ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

(4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถตนเองและของหน่วยงาน

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

(8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

¹⁸ ไพรัตน์ เตชะรินทร์, ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย, 6-7.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง¹⁹ กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมกันเข้ามาแก้ไขปัญหาของชุมชน ดังนี้

- (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
- (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
- (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ไพรัตน์ เตชะรินทร์²⁰ กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ 7 ประการ ได้แก่

- (1) ร่วมกันทำการศึกษาค้นหาปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในองค์กร
- (2) ร่วมคิดหรือสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาขององค์กร หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์และสนองตอบความต้องการขององค์กร
- (3) ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัด แก้ไข ปัญหา และตอบสนองความต้องการขององค์กร

ส่วนรวม

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หน่วยงาน

(4) ร่วมตัดสินใจเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อ

(5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและ

(6) ร่วมการลงทุนของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของ

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุ

เป้าหมายที่วางไว้ ร่วมควบคุม ประเมินผล และบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ ให้เกิด

ประโยชน์ได้ตลอดไป

กรรณิการ์ ชมดี²¹ ได้สรุปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ คือ

- (1) การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)

¹⁹ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนาชนบท, บรรณาธิการ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียร์สโตร์, 2527), 272-273.

²⁰ ไพรัตน์ เตชะรินทร์, *ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย*, 6-7.

²¹ กรรณิการ์ ชมดี, *กฎหมายระเบียบและข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล (รวมฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542)* (กรุงเทพมหานคร: อาสาวิชาการดินแดน, 2542), 13.

- (2) การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)
- (3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
- (4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
- (5) การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
- (6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
- (7) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
- (8) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม (Entrepreneurs)
- (9) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Entrepreneurs)
- (10) การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต²² กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นว่า ประชาชนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นได้ 5 ลักษณะ คือ

- (1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไข
- (2) การตัดสินใจเลือกแนวทางและและวางแผนพัฒนาการแก้ไขปัญหา
- (3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา
- (4) การได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา
- (5) ประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

เมื่อพิจารณาจากข้อเสนอและคำกล่าวของนักวิชาการข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปได้ว่ารูปแบบและกระบวนการของการมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหาสาเหตุของปัญหา การวางแผนในการกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหา การร่วมตัดสินใจและปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผล

2.1.1.4 แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

John M. Cohen และ Norman T. Uphoff²³ ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็น 4 แบบ คือ

- (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้น

²² สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต, “แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเมืองท้องถิ่น,” *ท้องถิ่น* (กันยายน 2531) : 43-44.

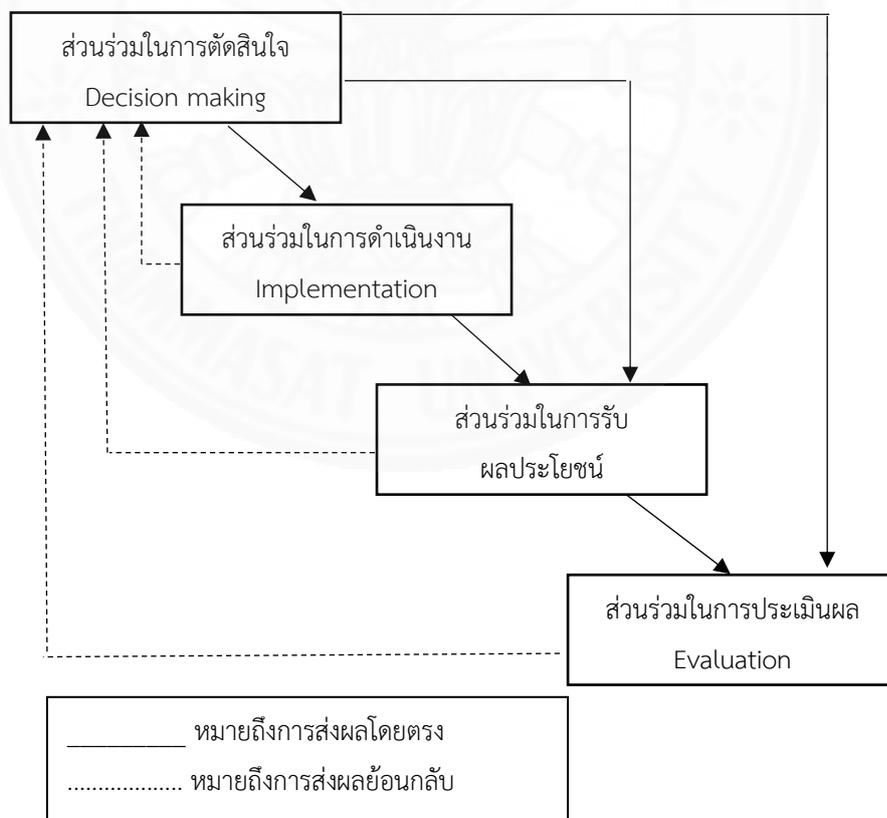
²³ John M. Cohen , Norman T. Uphoff, N.T., “Rural development participation: Concept and measures for project design,” *implementation*, 219.

เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

(2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้อาจมาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงานการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

(3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคม

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มได้

ภาพที่ 2.1 วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980)

นอกจากนี้ Cohen and Uphoff ได้เสนอลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้บริหารเพิ่มเติม คือ

(1) การร่วมประชุมกลุ่มผู้ทำกิจกรรมในสถานประกอบการนั้น ๆ กล่าวคือผู้บริหารกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการเข้าประชุมตามวัน และเวลาที่มีการประชุม

(2) การร่วมวางแผนในการประกอบธุรกิจ คือ การที่บุคคลซึ่งเป็นผู้บริหารกิจกรรมมีส่วนร่วมในการเสนอแนวความคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงกิจกรรมในธุรกิจ เช่น การตลาดก็มีการเสนอให้หาตลาดใหม่ก็ถือว่าเป็นการร่วมวางแผน เป็นต้น

(3) การร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม คือการที่ผู้บริหารกิจการมีส่วนในการคัดเลือกกิจกรรมที่จะมีขึ้นในสถานประกอบการนั้น ๆ

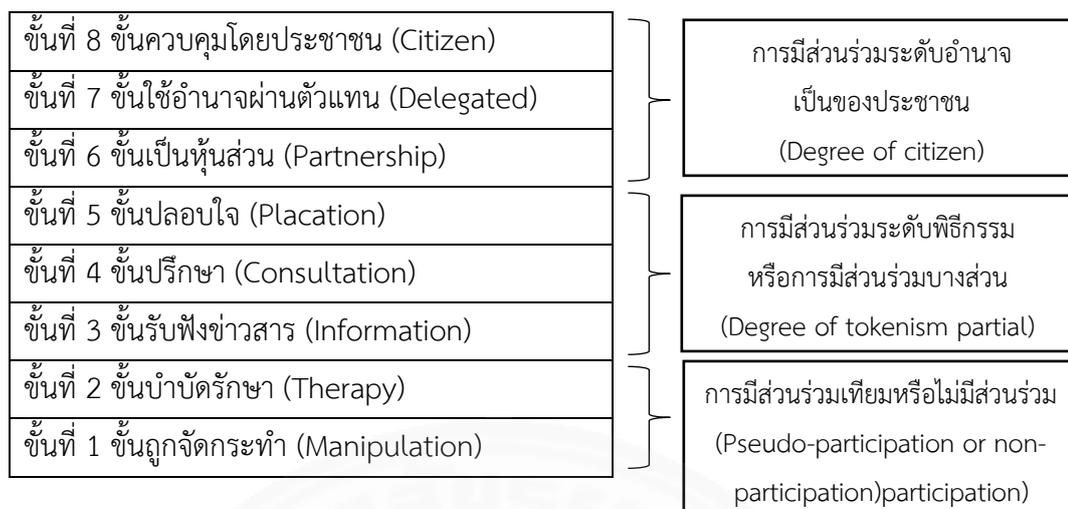
(4) การร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ คือการที่ผู้บริหารได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสถานประกอบการนั้น ๆ

(5) การร่วมประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ คือการที่ผู้บริหารกิจการมีโอกาสเป็นผู้ตรวจสอบและติดตามผลงานของกิจกรรมที่เกิดขึ้น

(6) การร่วมได้รับประโยชน์จากการประกอบกิจการ คือการที่ผู้บริหารกิจการมีโอกาสได้เงินเดือน หรือโบนัสเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff จะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประชาชน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและทำด้วยวิธีการอย่างไร มีส่วนในการดำเนินโครงการตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนในการประเมินผลโครงการ

Arnstein ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะเป็นขั้นบันได (Participation leader) 8 ขั้น ดังภาพประกอบ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 การมีส่วนร่วม 8 ขั้น ของ Arnstein (1969)

จากภาพที่ 2.2 ในขั้นตอนของบันได คือ ขั้นถูกจัดกระทำและขั้นที่สอง คือ ขั้นบำบัดรักษานั้น เรียกว่าการมีส่วนร่วมเทียมหรือไม่มีส่วนร่วม เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ในการตัดสินใจในกรณีนี้จะมีกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่อยู่ในอำนาจเท่านั้นทำหน้าที่ตัดสินใจโดยไม่มีการพูดถึงเนื้อหา วิธีการของการตัดสินใจหรือตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่นั้น ขั้นที่สองนี้ สร้างขึ้นมาเพื่อที่จะทดแทนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสองขั้นนี้ ไม่ใช่การทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือการควบคุมโครงการ แต่จะช่วยให้ผู้กุมอำนาจอยู่ดำเนินการให้การศึกษา หรือทำงานรักษาผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

บันไดระดับที่สามถึงห้า ก้าวหน้าถึงระดับที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรมหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน โดยขั้นที่สาม ขั้นรับฟังข่าวสารและขั้นที่สี่ ขั้นปรึกษานั้น ความเห็นหรือข้อคิดของประชาชนได้รับการรับฟังจากผู้กุมอำนาจอยู่มากขึ้น แต่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้พวกเขาไม่มีอำนาจที่จะรับประกันได้ว่าความคิดเห็นของพวกเขาจะได้รับการเอาใจใส่จากผู้มีอำนาจเต็มเมื่อการมีส่วนร่วมถูกจำกัดอยู่ในระดับเหล่านี้ จึงไม่มีทางที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพได้ ส่วนขั้นที่ห้า ขั้นปลอบใจเป็นขั้นสูงของการมีส่วนร่วม บางส่วนที่ยอมให้คนจนให้คำแนะนำได้แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจต่อไป

บันไดระดับสูงขึ้นไปเป็นระดับที่เรียกว่า อำนาจเป็นของประชาชนซึ่งเพิ่มระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าสู่ขั้นที่หก ขั้นเป็นหุ้นส่วนซึ่งจะทำให้สามารถเข้าร่วมในการเจรจาเพื่อผลได้ผลเสีย (Trade-offs) กับผู้มีอำนาจดั้งเดิม ส่วนใน

ขั้นที่เจ็ดขั้นใช้อำนาจผ่านตัวแทน และขั้นที่แปด ขั้นควบคุมโดยประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจในการตัดสินใจของประชาชนโดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง²⁴

แนวคิดการมีส่วนร่วมของ Arnstein (1969) นี้ มองความเข้มของการมีส่วนร่วมในแง่ของการมีอำนาจในการตัดสินใจของประชาชน ซึ่งมีพิสัยของความเข้มตั้งแต่การไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเลยไปจนถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ การวัดความมีส่วนร่วมของ Arnstein ที่แบ่งออกเป็น 8 ขั้น การแบ่งเช่นนี้ ทำให้สามารถวัดได้อย่างละเอียดครอบคลุม แต่ก็ทำได้ยาก ในทางปฏิบัติเนื่องจากการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับมีความคาบเกี่ยวกัน อย่างไรก็ตาม Arnstein แบ่ง ระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 8 ขั้นของตนให้เป็น 3 ชั้นใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นการทำคู่ขนานไว้ในชั้นบันได 8 ขั้นของ Arnstein ดังที่เสนอไว้ในแผนภาพแล้ว โดยเนื้อหาการแบ่งเป็น 3 ชั้นใหญ่ ๆ พอสรุปได้ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo participation) หรือการมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใด ๆ ในการตัดสินใจแต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ผู้เข้ามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นแต่อำนาจในการตัดสินใจจะอยู่ที่บุคคลอื่น

ระดับที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ความคิดเห็นของบุคคลที่เข้าร่วมได้รับฟัง และการยอมรับเป็นส่วนใหญ่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้เข้าร่วมนั่นเอง

ดังนั้น การมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Arnstein การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้นผู้เข้าไปร่วมจะต้องมีอำนาจและการควบคุมอย่างแท้จริง ในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บังเกิดผลขึ้นมามิใช่เพียงแต่เข้าไปมีส่วนร่วมเฉย ๆ

Delbecq and Andrew²⁵ ได้กล่าวถึงรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน 5 รูปแบบ ดังนี้

²⁴ Arnstein, S. R. (1969), อ้างถึงใน วิษณุ หยกจินดา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี,” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557), 13.

²⁵ Delbecq, A. L., & Andrew, H. V. (1971), อ้างถึงใน วิษณุ หยกจินดา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี,” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557), 15.

- (1) การรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ
- (2) การวิเคราะห์หรือสรุปปัญหา
- (3) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- (4) ดำเนินการแก้ไขปัญหา
- (5) ติดตามและประเมินผลความสำเร็จของโครงการเพื่อนำไปสู่การพัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าตามแนวคิดของ Delbecq and Andrew (1971) การมีส่วนร่วมคือการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การจัดลำดับความสำคัญ ดำเนินการ และติดตามประเมินผลความสำเร็จของโครงการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงให้โครงการมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามวัตถุประสงค์

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์²⁶ ได้แบ่งรูปแบบ หรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ เป็น 6 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมด้วย

ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้วประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือหน่วยงาน หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรม

ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้ อาจจะทำไม่ได้ในทุกประเภทของโครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญหรือเทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้แต่หากเป็นโครงการ

²⁶ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 21.

หรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น ที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมดำเนินการได้ หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นก็ย่อมถือว่ามีร่วมดำเนินการได้

ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบ และติดตามการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่

ระดับที่ 6 ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้วย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 6 ระดับนั้น หากประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทุกระดับแล้วย่อมถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1.1.5 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

เมตตา แก้วอุดม²⁷ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังต่อไปนี้

(1) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอสาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้มองเห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุด บ่อยครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีต สาธารณชนมักจะมีข้อมูลที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะไปสู่การตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

(2) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา กระบวนการหรือโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ มักจะสิ้นเปลืองและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้นสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งอาจจะดูว่าสิ้นเปลืองและเสียเวลามากกว่าที่จะต้องตัดสินใจได้ แต่ว่าเมื่อตัดสินใจแล้วและนำมาต่อการปฏิบัติอาจจะเป็นวิธีการที่ประหยัดกว่าด้วยซ้ำ

²⁷ เมตตา แก้วอุดม, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (2552 - 2554) กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา,” (ภาคินพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2552), 21.

(3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งอาจจะมีความเห็นขัดแย้งกันคนละทาง การมีส่วนร่วมนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่อริ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

(4) การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้นและครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วเราก็ย่อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นนำไปปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่จะมีความสนับสนุนทางการเมืองต่อการนำไปปฏิบัติ แต่กลุ่มและปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

(5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า “กรณีที่น่ากลัวที่สุด” บางครั้งเมื่อความขัดแย้งนำไปสู่ความขมขื่นและการเป็นปฏิปักษ์ มันจะยากยิ่งขึ้นในการที่จะแก้ปัญหาประเด็นนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่อริจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขาและความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่ยาวิเศษ มันไม่อาจที่จะลดหรือจำกัดความขัดแย้งในทุก ๆ กรณีได้

(6) การดำรงไว้ ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม วิธีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้งก็คือ จะต้องใช้กระบวนการตัดสินใจซึ่งโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน ซึ่งให้สาธารณชนมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้น ๆ

(7) การคาดคะเนความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนในขณะที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ทำงานกับสาธารณชนในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนจะค่อย ๆ เพิ่มความรู้สึกที่ไวต่อความห่วงกังวลของสาธารณชน และต่อการศึกษาว่าสาธารณชนมองการปฏิบัติงานขององค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างไร บ่อยครั้งที่ทัศนคติเหล่านี้ได้นำมาพูดคุยกับภายใน เพื่อที่ว่าเจ้าหน้าที่จะได้เกิดความตระหนักถึงการตอบสนองของสาธารณชนที่เป็นไปได้ต่อกระบวนการและการตัดสินใจต่าง ๆ ถึงแม้ประเด็นนั้นอาจจะไม่ใหญ่โตมากนักที่จะต้องทำโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นทางการ

(8) การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ประโยชน์อันสำคัญอย่างยิ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้การศึกษาต่อสาธารณชนที่ดีขึ้นกว่าเดิมผู้มีส่วนร่วมไม่เพียงแต่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา แต่เขายังได้เรียนรู้ด้วยว่ากระบวนการตัดสินใจโดยองค์กรส่วนท้องถิ่นของเขาควรจะเป็นอย่างไร และทำไมต้องตัดสินใจดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชน ยังเป็นเวทีการฝึกที่มีประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

2.1.1.6 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน

สถาบันดำรงราชานุภาพ²⁸ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยร่วมกับกองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง ได้ทำการวิจัยปัญหาการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า การวิเคราะห์สถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะของประเทศไทยนั้น ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ ทำให้การดำเนินโครงการหลายประเภทเป็นไปอย่างไม่โปร่งใส อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

(1) ประชาชนยังขาดความตระหนัก ซึ่งหมายถึงความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิ และบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจิตสำนึก ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม ในประเด็นนี้มีนักวิชาการบางท่านมองว่าเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล แต่ละคนอาจมองการบริหารกิจการสาธารณะในลักษณะที่ไม่ใช่บทบาทหน้าที่ของตนเอง องค์การหรือหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จัดการ รับผิดชอบให้ประชาชน อีกประเด็นประชาชนอาจมองว่าตนเองไม่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง การเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำให้ตนเองไม่อาจทำให้ได้รับประโยชน์อะไร

(2) ระบบราชการเดิมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งระบบอุปถัมภ์ เป็นอุปสรรคขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งระบบราชการยังไม่กระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการมองว่าประชาชนเป็นเพียงผู้รับผลประโยชน์ การเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำให้ล่าช้า ไม่ทันการ

(3) การห่างเหินจากท้องถิ่นของประชาชน ทำให้นักการเมืองขาดการตรวจสอบจากประชาชน การดำเนินงานจึงเกิดความบกพร่องขึ้นได้ง่าย จนถึงขั้นทุจริต คอร์รัปชัน แม้จะมีการตรวจสอบแต่ก็ไม่มีประสิทธิภาพมากนัก

2.1.1.7 แนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์²⁹ ได้กล่าวถึงหลักการและแนวทางการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

(1) ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม หากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ก็ต้องใช้เวลาในการกระตุ้น เร่งเร้า ความสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจจนประชาชนยอมรับความจำเป็น และประโยชน์ในการจัดกิจกรรมเหล่านั้น

²⁸ จตุรพงศ์ พลเดช และคณะ, “ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล,” (รายงานการวิจัยของสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ร่วมกับกองวิชาการ กรมการปกครอง, 2539), 42.

²⁹ ไพรัตน์ เตชะรินทร์, ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย, 7-8.

(2) กิจกรรมต้องดำเนินการโดยลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวม ทำงานเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

(3) แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาทายนอก โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อได้เอง เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง การช่วยตนเองและพึ่งพาตนเองเป็นหลักสำคัญที่ต้องเริ่มตั้งแต่ต้น

(4) กิจกรรมการพัฒนาที่เข้าไปในชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมของชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงการใช้ทรัพยากรชุมชน การสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

(5) การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน ซึ่งหมายถึงผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ที่ได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งจากทางราชการ เพื่อเป็นผู้บุกเบิกหรือชักนำชาวบ้านต่อไป ผู้นำชุมชนโดยทั่วไปสามารถปรับทัศนคติและการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ให้เร็วกว่าและเป็นผู้ที่ชาวบ้านศรัทธาในตัวอยู่แล้ว การเริ่มจากผู้นำ จึงไปได้เร็วกว่าและได้รับการยอมรับมากกว่าประชาชนทั่วไป

(6) ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือ ร่วมหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหารือทางแก้ไขปัญหา ร่วมการตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงาน จนถึงขั้นร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว

จากการที่นักวิชาการได้ให้ความหมาย ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนดังได้กล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงขอสรุปเป็นหลักการที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

(1) ต้องมีลักษณะเป็นหุ้นส่วน (Partnership) คือ มีความรับผิดชอบ มีส่วนได้ส่วนเสียกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม ไม่ใช่มีเฉพาะความร่วมมือ (Participation) เท่านั้น

(2) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในสังคม หรือชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมที่รัฐบาลหรือองค์กรต่าง ๆ จัดให้มีขึ้น หรือแม้กระทั่งกิจกรรมที่ประชาชนในชุมชนนั้นร่วมกันคิดขึ้นมาเอง อันจะมีผลกระทบต่อตนเองและสังคม โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การศึกษาเรียนรู้ปัญหา กรคิดหาวิธีการแก้ปัญหา การตัดสินใจและการวางแผน การเข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ การติดตามผลประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผิดชอบงานทั้งหมดอย่างครบวงจร และการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ถึงแม้ว่านโยบายจะดีเพียงใด แต่เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วประสบความล้มเหลว ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการนโยบายทั้งหมดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายต่อประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งจะทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านั้นเสื่อมศรัทธาต่อผู้กำหนดนโยบาย และอาจมีผลทางลบต่ออนาคตทางการเมืองของผู้กำหนดนโยบายด้วย ดังนั้น ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์ที่พึงปรารถนาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการนโยบายสาธารณะ³⁰

2.1.2.1 ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้มีนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนโยบายสาธารณะให้นิยามและความหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันตามทัศนะ ดังนี้

วรเดช จันทรศร³¹ อธิบายความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นเรื่องของการศึกษาองค์การที่รับผิดชอบสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารตลอดจนกลไกที่สำคัญทั้งหมด ปฏิบัติให้บรรลุผลตามนโยบายที่ระบุไว้ หรือไม่ แค่นั้น เพียงใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่ตั้งเป้าหมายไว้

Eunene Bardach³² ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นเกมส์ของกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ และเห็นว่าเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามข้อกำหนดของนโยบาย

³⁰ สมบัติ อารังธัญวงศ์, *นโยบายสาธารณะ: แนวคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ* (กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, 2548), 481.

³¹ วรเดช จันทรศร, “การนำนโยบายไปปฏิบัติ: สำนวนกรอบความรู้โดยสังเขป,” *การบริหารรัฐกิจ: บทความทางวิชาการ* (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2528), 313.

³² Eunene Bardach (1980), อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์, *นโยบายสาธารณะ*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2546), 403-404.

Jeffrey L. Pressman & A.Widavsky³³ ได้ให้ความหมายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถที่จะผลักดันให้กลไกทั้งหมดปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สมพร เพ็องจันทร์³⁴ ได้ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นกระบวนการการเป็นผลต่อเนื่องมาจากขั้นตอนการกำหนดนโยบาย มีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่มีการกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้าว่าต้องการผลสุดท้ายอย่างไร

จากนิยามและความหมายที่นักวิชาการกล่าวไว้ในข้างต้น ผู้ศึกษาสามารถสรุปความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการที่มีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องขององค์กร บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน และเป็นการดำเนินการเพื่อให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้

2.1.2.2 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วิชัย รูปขำดี³⁵ อธิบายวิธีการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยกลไกทางนโยบายมารองรับ เช่น หน่วยงานปฏิบัติต่าง ๆ ทรัพยากร เครื่องอำนวยความสะดวก ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติเพื่อให้นโยบายสามารถบรรลุผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีขั้นตอน ดังนี้

(1) การเผยแพร่และถ่ายทอดนโยบาย (Policy Adoption) เป็นการนำนโยบายที่กำหนดได้มาเผยแพร่ให้ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องรับรู้เกิดความเข้าใจยอมรับและให้ความร่วมมือการถ่ายต่อนโยบาย จึงรวมถึงประชาสัมพันธ์นโยบาย การอธิบายแปลความหมายและการหาแนวร่วมเพื่อให้นโยบายได้รับการสนับสนุนด้วยดี

(2) การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ (Policy Transfer) เป็นการจัดเตรียมแผนรองรับนโยบาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติอย่างชัดเจน เนื่องจากโดยทั่วไปนโยบายจะต้องอยู่ในสภาพที่เป็นธรรมจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายและวิธีการปฏิบัติให้ชัดเจนอยู่ในรูปแผน จึงจะทำให้สามารถดำเนินการออกมาเป็นผลได้

³³ Jeffrey L. Pressman & A.Widavsky, อ้างถึงใน ถวัลย์รัฐ วรเทพพุมพิงษ์, “การนำนโยบายไปปฏิบัติ,” ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา รศ.740 การนำนโยบายไปปฏิบัติ ฉบับที่ 1, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539), 282.

³⁴ สมพร เพ็องจันทร์, *นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการปฏิบัติ* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2539), 150.

³⁵ วิชัย รูปขำดี, *การบริหารงานวิจัย* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2541), 41.

(3) การกำกับควบคุมนโยบาย (Policy Control) ในช่วงการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติมีความจำเป็นต้องกำกับติดตามดูแล้วว่าขั้นตอนต่าง ๆ ในระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติมีปัญหาขัดข้องหรือไม่อย่างไร อาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงด้วย ทั้งนี้การกำกับควบคุมนโยบายจะสอดคล้องกับการประเมินผลนโยบาย

วรเดช จันทรศร³⁶ ได้กำหนดขั้นตอนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

(1) ขั้นตอนแรก ความชัดเจนของนโยบายและความสอดคล้องกันระหว่าง เป้าหมายของนโยบาย จะช่วยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งส่งผลทำให้การแปลงนโยบายเป็นไปในที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เดิม

(2) ขั้นตอนสอง ความร่วมมือและความจริงใจของหน่วยที่รับผิดชอบในการ นำนโยบายไปปฏิบัติแล้วหน่วยงานนั้นก็จะแปลงนโยบายนั้นให้แตกต่าง หรือบิดเบือนไปจากวัตถุประสงค์เดิม ซึ่งจะมีผลทำให้นโยบายนั้นประสบความสำเร็จล้มเหลวเสียแต่เบื้องต้นได้

ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้สิ้นสุดอยู่ในระดับมหภาค จุดเริ่มต้นที่แท้จริงของการนำนโยบายไปปฏิบัติกลับอยู่ที่ขั้นตอนในระดับจุลภาค ซึ่งเป็นเรื่องของนโยบายจากส่วนกลางถูกนำมาปฏิบัติในสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในระดับจุลภาค จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความสำเร็จให้ เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ สามารถพิจารณาได้จากคำถาม 3 ขั้นตอน

(1) ขั้นตอนแรก หน่วยงานในระดับท้องถิ่นจะทำการยอมรับนโยบายจากรัฐบาลหรือหน่วยงานส่วนกลางเข้าเป็นนโยบายของท้องถิ่นได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใด

(2) ขั้นตอนที่สองหน่วยงานในระดับท้องถิ่นจะทำการปรับปรุงวิธีการในการปฏิบัติงานของตนเองให้สอดคล้องกับนโยบาย แนวทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนแผนงาน ที่ส่วนกลางกำหนดไว้หรือไม่หรือจะเป็นผู้ทำการปรับเปลี่ยนนโยบาย แนวทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนแผนงานที่ส่วนกลางกำหนดไว้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และวิธีการปฏิบัติงานของตนเอง

(3) ขั้นตอนที่สาม เมื่อมีการปรับเปลี่ยนอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อ 2 แล้ว ผลการปฏิบัติจะเป็นอย่างไรหน่วยงานท้องถิ่น ตลอดจนผู้ปฏิบัติจะทำการยอมรับและถือเอานโยบายนั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจประจำวันด้วยความต่อเนื่องประการใด นโยบายจาก ส่วนกลางจะถูกยกเลิกโดยท้องถิ่นหรือไม่

³⁶ วรเดช จันทรศร, *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ* (กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย, 2548), 46-47.

กล่าวพอสรุป ขั้นตอนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติควรมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนเพื่อจะช่วยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบนำนโยบายไปปฏิบัติ มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติและให้ความร่วมมือ หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องยอมรับนโยบาย และเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานพร้อมทั้งกับการแปลงนโยบายให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของหน่วยงาน และวิธีการปฏิบัติงานให้ทำเป็นประจำวันและต่อเนื่อง

2.1.2.3 ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

Pressman & Wildavsky³⁷ พิจารณาความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแผนจากองค์ประกอบ 4 ประการคือ

- (1) การได้รับประโยชน์จากแผนของกลุ่มเป้าหมายเมื่อเทียบกับที่กำหนดไว้
- (2) เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานตามแผนจนถึงสิ้นสุดว่าเนิ่นนานกว่าที่กำหนดไว้หรือไม่
- (3) เงินหรือทรัพยากรที่ใช้ไปแล้วตามแผนและยังไม่ได้ใช้เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ในแผนเป็นอย่างไร
- (4) จำนวนงานหรือกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้วกับที่เหลืออยู่ เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนเป็นอย่างไร

Berman & Others³⁸ ได้เสนอกรอบการพิจารณาความสำเร็จของการนำแผนสู่การปฏิบัติโดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ประการคือ

- (1) ร้อยละที่โครงการบรรลุเป้าหมาย เป็นการเปรียบเทียบผลที่กำหนดไว้ในแผนกับผลที่เกิดขึ้นจริงภายหลังการนำสู่การปฏิบัติเสร็จสิ้นลง
- (2) ผลรวมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามแผนเป็นการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณและคุณภาพ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับประโยชน์จากแผนงานหรือโครงการ เช่น การเลิกกินประหลาดติบของคนอีสาน เป็นผลจากแผนการรณรงค์ป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ
- (3) ความต่อเนื่องของกิจกรรมเมื่อรัฐบาลเลิกสนับสนุนโครงการ เป็นการพิจารณาความคงอยู่หรือความต่อเนื่องของกิจกรรมเมื่อมีการถอนการสนับสนุนออกไป

³⁷ Pressman & Wildavsky, อ้างถึงใน กล้า ทองขาว, *นโยบายสาธารณะและการวางแผน*, พิมพ์ครั้งที่ 8 (นนทบุรี: แสงจันทร์การพิมพ์, 2553), 75.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, 76.

กล้า ทองขาว³⁹ การวัดความสำเร็จของการนำแผนสู่การปฏิบัติแล้ว นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบของการวัดความสำเร็จของแผน 4 ประการคือ

(1) ระดับบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนในระยะเวลาที่กำหนด เป็นการพิจารณาที่ผลิตผล (Outputs) ของแผน

(2) การได้รับประโยชน์โดยตรงของกลุ่มเป้าหมาย เป็นการพิจารณาที่ผลลัพธ์ (Outcomes) ของแผน

(3) ความต่อเนื่องของการปฏิบัติภายหลังแผนสิ้นสุด เป็นการพิจารณาความคงอยู่ของกิจกรรมที่กลายเป็นงานประจำไปแล้วและ

(4) การนำวิธีการดำเนินงานที่เคยใช้ไปในที่อื่น ๆ เป็นการพิจารณาความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นหรือสังคมอื่นในขั้นตอนนี้อยู่ที่การแปลงนโยบายให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่มีเงื่อนไขหลายประการที่มีผลทำให้นโยบายถูกแปรเปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์ ได้แก่ ความคลุมเครือหรือการขาดความเฉพาะเจาะจงของนโยบาย หากนโยบายมีความคลุมเครือมากเท่าใด หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีอิสระ หรือดุลยพินิจในการแปลงนโยบายมากยิ่งขึ้น ความหลากหลายในเป้าหมายของนโยบาย ในบางครั้งเป้าหมายของนโยบาย อาจมีความขัดแย้งกันเองหรือจัดลำดับความสำคัญได้มาก ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบการแปลงนโยบายซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากสองเงื่อนไขข้างต้น และความร่วมมือและความจริงใจของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบาย

วรเดช จันทรศร⁴⁰ ปัจจัยที่ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะสามารถแปลงนโยบายให้สมบูรณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบายได้นั้น ได้แก่

(1) นโยบายที่กำหนดขึ้นจะต้องมีความชัดเจน ในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายสามารถกำหนดภารกิจและบทบาทได้ตามวัตถุประสงค์ และมอบหมายงานแก่หน่วยงาน มีความสะดวกและชัดเจน เพื่อให้มองเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน

(2) การกำหนดและมอบหมายภารกิจ ต้องมีความชัดเจนในการกำหนดมาตรฐานงาน บุคคลที่รับผิดชอบ งบประมาณ เครื่องมืออุปกรณ์ ในการดำเนินการตามนโยบาย เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานให้ความร่วมมือในการแปลงนโยบาย ไปสู่การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์

(3) การมีระบบกำกับ ตรวจสอบ ในการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นจะช่วยให้ นโยบายไม่บิดเบือนและช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความ

³⁹ เรื่องเดียวกัน, 77.

⁴⁰ วรเดช จันทรศร, ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ, 36-37.

ระมัดระวังในการที่จะปฏิบัติงาน ดังนั้นปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบายในกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะมีความผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสหรือเงื่อนไขของปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การหรือผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐยานี บุญทองคำ⁴¹ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อมีโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชน ประชาชนจะเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นเพื่อปกป้องชุมชน

จริญญา จันทร์ทรง⁴² ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ โดยในด้านการมีส่วนร่วมการร่วมรับผลประโยชน์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้สึกภูมิใจเมื่อโครงการต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่จะพัฒนาท้องถิ่น

⁴¹ ณัฐยานี บุญทองคำ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2555), บทคัดย่อ.

⁴² จริญญา จันทร์ทรง, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2555), บทคัดย่อ.

ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการซื้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมกับคณะกรรมการชุมชนคัดเลือกตัวแทนขึ้นมาเป็นผู้นำในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลซื้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนหรือแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นสมาชิกสภา หรือผู้บริหาร ถึงผลการดำเนินงานของกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น

2. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง และมีความสม่ำเสมอ เช่น ประกาศข่าวทางวิทยุกระจายเสียง ควรจัดให้มีการประชาพิจารณ์ในท้องถิ่นก่อนจะมีการตัดสินใจวางแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ควรให้การสนับสนุนประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มทำกิจกรรมโดยมีการระดมทรัพยากร ได้แก่ เงิน คน ทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุ อุปกรณ์ ที่อยู่ในหมู่บ้านเพื่อดำเนินการรวมกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรักษาผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของท้องถิ่นตน ควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านสิทธิประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการพัฒนาโครงการในตำบล เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์ในโครงการพัฒนา และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานในโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับฟังการแถลงผลการดำเนินงาน และให้ข้อเสนอในโครงการเคลื่อนที่ประเภทต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในท้องถิ่น และควรส่งเสริมให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในทุกโครงการ

วิชญ์ หยกจินดา⁴³ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากอันดับแรก รองลงมาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย

⁴³ วิชญ์ หยกจินดา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่างตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี,” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557), บทคัดย่อ.

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

โสภิตา ศรีนุ่น⁴⁴ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมากที่สุด โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มากที่สุด การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับและพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน และมีข้อค้นพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจน้อยที่สุด นั้นอาจเป็นเพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และคิดว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำและข้าราชการในท้องถิ่น

ชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์⁴⁵ ศึกษาเรื่องกระบวนการและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยของเครือข่ายสลัมสี่ภาค ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของเครือข่ายสลัมสี่ภาคมีแนวทางดังนี้ 1) รวมกลุ่มเพื่อต่อรองเชิงนโยบาย คือ การประสานชุมชนต่าง ๆ ของเครือข่ายสลัมสี่ภาคเพื่อเปิดการเจรจาต่อรองทางนโยบาย กับฝ่ายการเมืองหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรูปแบบที่สำคัญ คือ ใช้การรวมตัวกันจัดการชุมนุม เดินขบวน ยื่นข้อเรียกร้อง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา โดยมีข้อเสนอคือจัดตั้งเป็นคณะทำงานขึ้นมาช่วยกันระหว่างตัวแทนเครือข่ายฯ ภาครัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการติดตามและให้มีการแก้ไขปัญหา 2) การทำโครงการรณรงค์เพื่อเสนอแนวทางเลือกใหม่ให้รัฐ 3) การสร้างพื้นที่ทางสาธารณะ 4) เข้าร่วมกับขบวนการภาคประชาชน รณรงค์ในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ด้านระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายสลัมสี่ภาคต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายสลัมสี่ภาคต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันเมื่อไปพิจารณาเป็นรายชั้นและรายข้อ คือ เมื่อพิจารณาในรายชั้นพบว่า ชั้นที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วม

⁴⁴ โสภิตา ศรีนุ่น, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 2558), บทคัดย่อ.

⁴⁵ ชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์, “กระบวนการและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยของเครือข่ายสลัมสี่ภาค,” *วารสารวิจัยสังคม* 1, ปีที่ 39 (2559) : 73-108.

ร่วมมากที่สุดคือ ชั้นพัฒนาประเด็นสาธารณะ รองลงมาคือ ชั้นติดตามการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ และชั้นที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ชั้นจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย สำหรับในรายชื่อพบว่าข้อที่เครือข่ายสลัมสี่ภาคมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ นำเสนอประเด็นปัญหาด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนของตนเอง การเข้าร่วมประชุมเพื่อหาข้อสรุปในนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยที่สมควรผลักดัน และการเข้าร่วมเคลื่อนไหวชุมนุมเพื่อนำเสนอข้อเรียกร้องและติดตามการแก้ปัญหา

นุกูล ชื่นพัก⁴⁶ ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตหนองแขม และเขตลาดกระบัง ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้านพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นที่จะเป็นแกนนำ ให้ข้อมูลปัญหาการทุจริตร่วมเป็นเครือข่ายและประชาสัมพันธ์กิจกรรมการต่อต้านการทุจริตในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน พบว่า กิจกรรมต่อต้านการทุจริตเป็นผลให้ชุมชนมีการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ประชาชนไม่ค่อยรับรู้ข่าวสาร ไม่ให้ความสนใจในปัญหาการทุจริต และไม่มีความกระตือรือร้นที่ติดตามข่าวสาร และยังไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาการทุจริต

กุสุมา เขียวเพกา⁴⁷ ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการประเมิน และมีส่วนร่วมในการวางแผน ตามลำดับ และมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับปานกลาง สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนา

⁴⁶ นุกูล ชื่นพัก, “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตหนองแขม และเขตลาดกระบัง ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ,” ในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7, จัดโดยมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา, (2559), 837-843.

⁴⁷ กุสุมา เขียวเพกา, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์,” (การค้นคว้าอิสระปริญญาโท มหบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560), บทคัดย่อ.

ท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังพบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำเร็จ สุวาท⁴⁸ ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการงาน ด้านการวางแผน และด้านการประเมินผล 2) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรมการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ และสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการงาน ด้านการวางแผน และด้านการประเมินผล เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 กรอบในการศึกษาวิเคราะห์

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ วางแผนงาน ดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และตรวจสอบการทำงานในโครงการที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้จะเป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนและส่วนรวมแล้ว ยังเป็นการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐเพื่อเป็นการป้องปรามมิให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้น สอดคล้องกับ ฌ็องฌัก บัญทองคำ, จริญญา จันทร์ทรง, วิษณุ หยกจินดา, โสภิตา ศรีนุ่น, กุสุมา เขียวเพกา และสำเร็จ สุวาท ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ตลอดจนระดับการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าจุดเน้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน

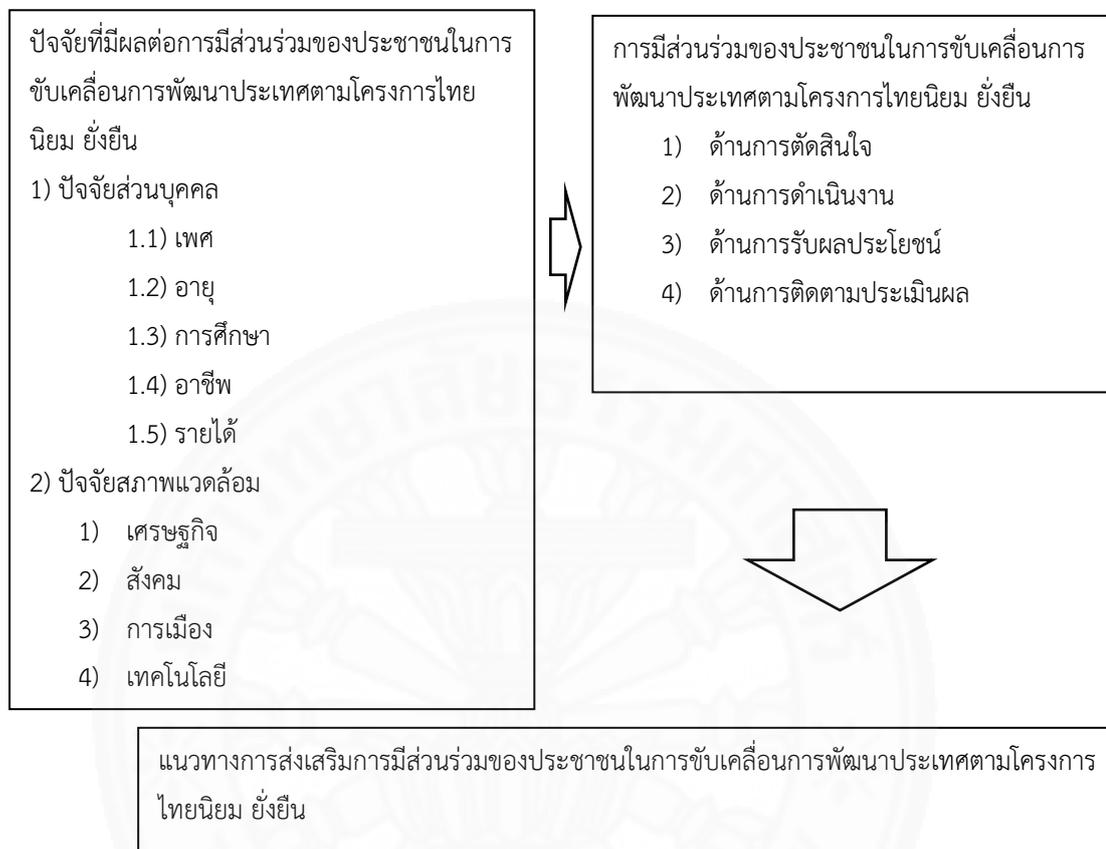
⁴⁸ สำเร็จ สุวาท, “การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2560), บทคัดย่อ.

นอกจากให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประเทศไทยสู่ความยั่งยืนแล้ว ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามโครงการนี้ก็เป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษา ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้มีการประชาสัมพันธ์ทุกช่องทางให้ประชาชนทราบก็ตาม แต่ยังมีประชาชนอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่รู้จักโครงการดังกล่าว จึงไม่สามารถเข้าถึงและเข้าร่วมโครงการไทยนิยมยั่งยืนได้ ดังนั้น ข้อคิดเห็นของประชาชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยต้องการหาคำตอบว่า ประชาชนเข้าร่วมการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืนเพราะอะไร เข้าร่วมแล้วได้ทำอะไรบ้าง ได้ประโยชน์อย่างไร และเมื่อได้ประโยชน์แล้ว สำหรับคนที่ไม่ได้เข้าร่วมเขาควรจะทำอย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะได้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ และสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำคัญในการดำเนินงานในครั้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย, ประยุกต์จากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980), อ้างถึงใน สุธี วรประดิษฐ์⁴⁹, “การมีส่วนร่วมของชุมชน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2561, http://52011310474.blogspot.com/2012/04/blog-post_30.html

⁴⁹ สุธี วรประดิษฐ์, “การมีส่วนร่วมของชุมชน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2561, http://52011310474.blogspot.com/2012/04/blog-post_30.html

บทที่ 3

ภูมิหลังของการศึกษา

3.1 ภูมิหลังการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

3.1.1 ความเป็นมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เป็นแนวคิดของรัฐบาลที่ต้องการสร้างการรับรู้ให้ประชาชนได้ทราบถึงนโยบายที่สำคัญต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยบูรณาการงานสำคัญร่วมกับหน่วยงานจากกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับประชาชน และขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของหน่วยงานในพื้นที่โดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทั้งงานด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง โดยใช้ทีมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เป็นแกนหลักไปสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนและทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ลดความซ้ำซ้อนการปฏิบัติงานของข้าราชการและกลไกต่าง ๆ โดยในคราวการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561 ได้เสนอให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติไปสู่การปฏิบัติ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีกรอบหลักการในดำเนินการเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน ดังนี้

- (1) สัญญาประชาคมผูกใจไทยเป็นหนึ่ง ด้วยการสร้างความสามัคคีปรองดอง ให้เป็นที่ยอมยอรับของทุกฝ่ายเพื่อรับรู้และปฏิบัติงานร่วมกัน
- (2) คนไทยไม่ทิ้งกัน ด้วยการดูแลผู้มีรายได้น้อยที่ลงทะเบียนโครงการลงทะเบียนเพื่อรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
- (3) ชุมชนอยู่ดีมีสุข ด้วยการพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้ให้แก่ประชาชน
- (4) วิถีไทยวิถีพอเพียง ด้วยการส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต
- (5) รัฐสิทธิ รัฐหน้าที่ รัฐกฎหมาย ด้วยการให้ความรู้แก่ประชาคมในเรื่องสิทธิ การเคารพกฎหมาย และการเป็นพลเมืองที่ดี
- (6) รู้กลไกการบริหารราชการ ด้วยการให้ความรู้แก่ประชาชน ทั้งเรื่องกลไกการบริหารราชการแผ่นดินทุกระดับ และการบริหารงบประมาณที่มุ่งประโยชน์แก่ประชาชน

(7) รู้รักประชาธิปไตย ไทยนิยม ด้วยการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล

(8) บูรณาการดำเนินงานกับทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างครบวงจร

(9) งานตามภารกิจหน้าที่ของทุกหน่วยงาน

3.1.2 วัตถุประสงค์

(1) บูรณาการขับเคลื่อนงานขับเคลื่อนงาน/โครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายลงพื้นที่ในระดับหมู่บ้านร่วมกันตามแนวทางประชารัฐ

(2) พัฒนา/แก้ไขปัญหาในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคง

(3) สร้างความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3.1.3 กลไกในการขับเคลื่อน

การดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตาม 10 กรอบหลักของรัฐบาลนั้น อาศัยกลไกการทำงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ที่เกิดจากการบูรณาการกันจากหลากหลายภาคส่วนราชการ อาทิ กระทรวงมหาดไทย สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานอื่น ๆ ประกอบกับเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมกับโครงการด้วย นับว่าเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน หรือเรียกว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ซึ่งกลไกในการขับเคลื่อนเป็นการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อน 4 ระดับ ดังนี้

(1) คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

(2) คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

(3) คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ระดับอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน

(4) ทีมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ระดับตำบล โดยมีนายอำเภอเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้งหัวหน้าชุดขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ระดับตำบล ตามความสามารถและความเหมาะสม โดยปลัดอำเภอทุกคนจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าทีมขับเคลื่อนฯ ระดับตำบล อย่างน้อยหนึ่งตำบล

3.1.4 เป้าหมาย พื้นที่และการดำเนินงาน

เป้าหมาย การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประเทศไทยสู่ความยั่งยืน¹

พื้นที่ดำเนินการครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศทั้งในพื้นที่ 76 จังหวัด 878 อำเภอ และพื้นที่กรุงเทพมหานคร 50 เขต รวมถึงขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน จำนวน 7,663 ทีม ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน และชุมชนในกรุงเทพมหานคร รวม 81,151 แห่ง ผ่านการจัดเวที 4 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เวทีปรับทุกข์ ผูกมิตร โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อให้ทีมขับเคลื่อนฯ ระดับตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ไปเยี่ยมเยียนครอบครัว เพื่อรับทราบความทุกข์ยากและปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั้งค้นหาความต้องการของประชาชน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

ครั้งที่ 2 สร้างความตื่นรู้ในสิทธิ หน้าที่ และการอยู่ร่วมกัน โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยความสามัคคี ตื่นตัวในความร่วมมือเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ตามหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ครั้งที่ 3 ปรับเปลี่ยนความคิด (Mindset) ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและเข้าใจการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน

ครั้งที่ 4 สร้างการรับรู้ ปรับความคิด (Mindset) เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป้าประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องที่จำเป็นต้องรู้ในการดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทย

สำหรับนโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เป็นการวางแผนนโยบายแบบจากบนลงล่าง (Top – Down) อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการให้ทีมขับเคลื่อน ระดับตำบล ลงพื้นที่เข้าไปสร้างความคุ้นเคยและความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ต่อมาเป็นการให้แต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน กำหนดกรอบกติกาเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข พร้อมให้ความรู้ในเรื่องสิทธิ หน้าที่พลเมืองตามกฎหมาย กลไกการบริหารราชการ หลักการประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการปกครองระบบประชาธิปไตย ต่อมาเป็นการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ประชาชนรู้จัก รู้ อยู่ รู้ใช้อย่างมีความสุข และสุดท้ายเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูลพร้อมบูรณาการทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งจะเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวมีการวางแผนครอบคลุมทุกมิติ

¹ กระทรวงมหาดไทย, คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, 2561), 1-5.

3.2 ข้อมูลทั่วไปของตำบลประชาธิปไตย อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

3.2.1 ประวัติความเป็นมา

ตำบลประชาธิปไตย อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีเขตปกครองครอบคลุมพื้นที่ 6 หมู่บ้าน ซึ่งตำบลประชาธิปไตยนั้นเดิมชื่อตำบลบึงทะเลสาบ ขึ้นอยู่กับการปกครองของเมืองธัญบุรี (เมืองธัญบุรี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2445) ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2475 ได้ยุบเป็นอำเภोधัญบุรี ขึ้นกับจังหวัดปทุมธานี ในส่วนของการเปลี่ยนชื่อจากตำบลบึงทะเลสาบเป็นตำบลประชาธิปไตยนั้นยังหาหลักฐานไม่พบ แต่จากการตรวจสอบหลักฐานการออกโฉนดที่ดินจากสำนักงานที่ดินจังหวัดปทุมธานี (สาขาธัญบุรี) การออกโฉนดครั้งแรกตั้งแต่รัตนโกสินทร์ศก 121 เป็นต้นมา ใช้ชื่อตำบลว่า “บึงทะเลสาบ” ตลอดมาจนถึงปี พ.ศ. 2499 ออกโฉนดใช้ชื่อตำบลว่า “ประชาธิปไตย” และต่อมาในภายหลังเมื่อเทศบาลตำบลประชาธิปไตยมีความเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ มากขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จึงได้รับการจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองและเปลี่ยนชื่อเป็น “รังสิต” เพื่อให้ตรงกับชื่อที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปไม่เกิดความสับสนในการติดต่อราชการ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

3.2.2 สภาพทั่วไป

3.2.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

พื้นที่ครอบคลุม จำนวน 6 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 20.80 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

หลักเขตที่ 1 พิกัด 1,547,837 M.N. และ 672,963 M.E. ซึ่งตั้งอยู่ที่จุดที่เส้นแบ่งเขตอำเภอกลองหลวงกับอำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตัดกับแนวเขตทางรถไฟสายเหนือปากตะวันออก ตรงหลักกิโลเมตรที่ 30.800

ด้านเหนือ ติดต่อกับเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงและเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จากหลักเขตที่ 1 เป็นเส้นเลียบตามแนวเส้นแบ่งเขตอำเภอกลองหลวงกับอำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ถนนพหลโยธินถึงหลักเขตที่ 2 พิกัด 1,549,397 M.N. และ 679,713 M.E. ซึ่งตั้งอยู่ที่จุดที่เส้นแบ่งเขตอำเภอกลองหลวงกับอำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตัดกับแนวเส้นแบ่งเขตตำบลประชาธิปไตยกับตำบลบึงยี่โถ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ด้านตะวันออก ติดต่อกับเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จากหลักเขตที่ 1 เป็นเส้นเลียบตามแนวเส้นแบ่งเขตตำบลประชาธิปไตยกับตำบลบึงยี่โถ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไปทางทิศใต้ ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 รังสิต-นครนายก ถึงหลักเขตที่ 3 พิกัด 1,546,060 M.N. และ 679,611 M.E. ซึ่งตั้งอยู่ที่จุดที่เส้นแบ่งเขตตำบล

ประชาธิปไตยกับตำบลบึงยี่โถ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตัดกับแนวเส้นแบ่งเขตอำเภोधัญบุรีกับอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ด้านใต้ ติดต่อกับเขตเทศบาลเมืองคูคตและเขตเทศบาลเมืองลำสามแก้ว อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากหลักเขตที่ 3 เส้นเลียบบตามแนวเส้นแบ่งเขตอำเภोधัญบุรีกับอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ถึงหลักเขตที่ 4 พิกัด 1,544,546 M.N. และ 673,382 M.E. ซึ่งตั้งอยู่ที่จุดที่เส้นแบ่งเขตอำเภोधัญบุรีกับอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตัดกับแนวเขตทางรถไฟสายเหนือฟากตะวันออกตรงหลักกิโลเมตรที่ 27.600

ด้านตะวันตก ติดต่อกับเขตเทศบาลตำบลหลักหกและเขตเทศบาลตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นเลียบบตามแนวทางรถไฟสายเหนือฟากตะวันออกไปทางทิศเหนือ จนบรรจบกับหลักเขตที่ 1

3.2.2.2 เขตติดต่อของจังหวัด จังหวัดปทุมธานีมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้คือ

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางไทร อำเภอบางปะอิน และอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอนองแคะ และอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบางบัวทอง อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และ เขต ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

3.2.2.3 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองรังสิตประยูรศักดิ์ผ่านกลางแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้ขุด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2433 โดยขุดแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองปทุมธานี ไปจนถึงเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ความยาวโดยประมาณ 38.4 กิโลเมตร มีคลองซอย 14 คลอง อยู่ในเขตตำบลประชาธิปไตย จำนวน 3 คลองซอย ใช้สำหรับส่งน้ำเพื่อประโยชน์ทางกสิกรรมและคมนาคมขนส่ง

3.2.2.4 สภาพภูมิอากาศ

เหมือนกับจังหวัดทั่วไปในภาคกลาง แบ่งเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ฤดูฝนตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และฤดูหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม

3.2.3 ลักษณะทางโครงสร้างพื้นฐาน

3.2.3.1 การคมนาคม ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ถนนเป็นเส้นทางคมนาคม สภาพถนนส่วนใหญ่ยังต้องปรับปรุงแก้ไข สำหรับเส้นทางคมนาคมที่สำคัญรองลงมาคือ ทางน้ำ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญมากทางหนึ่งในอดีต แต่ในปัจจุบันได้ลดความสำคัญลง เนื่องจากความสะดวกและความคล่องตัวในการคมนาคมขนส่งทางบกมีมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีการคมนาคมขนส่งทางน้ำติดต่อภายในเขตตำบลและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีเส้นทางคือ คลอง 1-3 และคลองรังสิตประยูรศักดิ์

3.2.3.2 โทรศัพท์ ปัจจุบันมีการให้บริการอย่างค่อนข้างทั่วถึง ซึ่งการติดต่อขอใช้บริการโทรศัพท์ สามารถติดต่อได้ที่บริษัททีโอทีจำกัด (มหาชน) และจากบริษัทเทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

3.2.3.3 การประปา มีการให้บริการน้ำประปาโดย สำนักงานการประปาส่วนภูมิภาครังสิต ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 510/4 หมู่ 2 ถนนรังสิต-ปทุมธานี ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

3.2.3.4 การไฟฟ้า หน่วยงานซึ่งให้บริการไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในเขตตำบลประชาธิปัตย์ มี 2 หน่วยงาน คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอธัญบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 41/5 หมู่ 2 ถนนรังสิต-นครนายก ตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาครังสิต ตั้งอยู่เลขที่ 60 หมู่ 6 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

3.2.4 ลักษณะทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ

3.2.4.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

(1) ทรัพยากรดิน ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีพื้นที่ 20.80 ตารางกิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม สภาพพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก หรืออาชีพด้านเกษตรกรรม ซึ่งปัจจุบันได้ลดความสำคัญลงไปมาก ทั้งนี้เนื่องจากตำบลประชาธิปัตย์ มีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ความเจริญเติบโตจึงแผ่ขยายเข้ามายังพื้นที่ตำบลประชาธิปัตย์ อย่างรวดเร็ว ทำให้มีการขยายตัวของธุรกิจหมู่บ้านจัดสรร กิจการค้า การบริการ พาณิชยกรรมและธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง

(2) ทรัพยากรน้ำ มีคลองรังสิตประยูรศักดิ์เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ และมีคลองซอยแยกย่อยอีกหลายแห่ง ซึ่งการประปาส่วนภูมิภาคได้นำน้ำจากคลองนี้เป็นปัจจัยในการผลิต

น้ำประปาเพื่อให้บริการแก่ประชาชนในเขตตำบลประชาธิปไตย และประชาชนบางส่วนนำมาใช้บริโภคในชีวิตประจำวันโดยตรง

3.2.4.2 สิ่งแวดล้อม เนื่องจากพื้นที่ของตำบลประชาธิปไตยอยู่ในเขตปริมณฑล มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และภาคบริการ ทดแทนภาคเกษตรกรรมอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ต้องร่วมมือกันแก้ไข

3.2.5 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเป็นแบบลักษณะผสมผสาน ระหว่างภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมภาคการพาณิชย์ และการบริการ ในปัจจุบันมีการขยายตัวภาคอุตสาหกรรม การพาณิชย์และภาคการบริการอย่างต่อเนื่อง จึงพบเห็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรมค่อนข้างน้อย

3.2.5.1 การเกษตร ปัจจุบันภาคการเกษตรในเขตพื้นที่ตำบลประชาธิปไตย ส่วนใหญ่ได้ถูกทดแทนโดยภาคอุตสาหกรรม

3.2.5.2 อุตสาหกรรม ตำบลประชาธิปไตย มีการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมจำนวนมาก กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยแยกขนาดของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จำนวน 10 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง จำนวน 12 แห่ง และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก จำนวน 12 แห่ง นอกจากนี้ยังมีสถานประกอบการดังนี้

สถานีบริการน้ำมัน	จำนวน	14 แห่ง
ศูนย์การค้า	จำนวน	12 แห่ง
ร้านค้าต่าง ๆ	จำนวน	382 แห่ง
ร้านอาหาร	จำนวน	230 แห่ง
โรงภาพยนตร์	จำนวน	2 แห่ง

3.2.6 ลักษณะทางด้านสังคม

3.2.6.1 การรักษาความสงบเรียบร้อย มีสถานีตำรวจภูธรประจำตำบล จุฬาลงกรณ์ ดูแลให้บริการด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย

3.2.6.2 ประชากรในเขตตำบลประชาธิปไตย (ณ เดือนมีนาคม 2558)

ประชากรชายจำนวน 37,270 คน

ประชากรหญิงจำนวน 42,126 คน

จำนวนรวมทั้งสิ้น 79,396 คน

ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 3,817 คน ต่อพื้นที่ 1 ตาราง

กิโลเมตร

จำนวนบ้าน 36,465 หลังคาเรือน

3.2.6.3 ด้านการสาธารณสุขและการอนามัย

มีศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาล จำนวน 5 แห่ง และในพื้นที่เทศบาลนครรังสิต มีโรงพยาบาล จำนวน 4 แห่ง

3.2.6.4 การศาสนาและวัฒนธรรม

ในพื้นที่ตำบลประชาธิปัตย์ มีศาสนสถานที่สำคัญ ดังนี้

(1) วัด 3 แห่ง คือ วัดแสงสรรค์ วัดคลองหนึ่งแก้วนิมิต และวัดจันทรสุน

(2) โบสถ์ในคริสตศาสนา จำนวน 1 แห่ง คือ โบสถ์พระแม่ชนนี

(3) ศาลเจ้า จำนวน 6 แห่ง คือ ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่รังสิต ศาลเจ้า

ตลาดหวังหลี ศาลเจ้าไต้ฮงกง ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อแห่งเจีย (ไต้เซี่ยหุกโจ้ว) และศาลเจ้าตลาดเมืองใหม่

3.2.6.5 การศึกษา สถานศึกษาในเขตตำบลประชาธิปัตย์ มีจำนวน 27 แห่ง²⁵⁶

3.2.7 การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ของตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

จากการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ของตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมด 22 ชุมชน จาก 82 ชุมชน โดยสามารถจำแนกโครงการของแต่ละชุมชน ดังนี้

(1) ชุมชาเดชาพัฒนา 87 ประกอบด้วย โครงการพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมหอกระจายข่าว และโครงการซ่อมแซมและติดตั้งป้ายชื่อซอย

(2) ชุมชนซอย 54 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน

(3) ชุมชนซอย 78 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน

(4) ชุมชนบ้านฟ้าลาگون โครงการปรับปรุงเสริมผิวถนนในชุมชน

(5) ชุมชนบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองหนึ่ง โครงการปรับปรุงสนามกีฬาและ สนาม

เด็กเล่น

(6) ชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต ประกอบด้วย โครงการปรับปรุงสวนสุขภาพ และโครงการส่งเสริมอาชีพ

(7) ชุมชนรังสิต-นครนายก 17 โครงการปรับปรุงซ่อมแซมศาลาประชาคม

(8) ชุมชนหมู่บ้านฟ้าสว่างกุล โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ

(9) ชุมชนหมู่บ้านพฤษาวิลด์ 7 โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ

² เทศบาลนครรังสิต, แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2559-2561) (ปทุมธานี: เทศบาลนครรังสิต, 2559), 5-19.

- กระจายข่าว
- ที่ทำการชุมชน
- (10) ชุมชนคลองสองสามัคคี โครงการพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมหอ
 - (11) ชุมชนปทุมเจริญสุข โครงการปรับปรุงซ่อมแซมรั้วปละประตู่
 - (12) ชุมชนศรีประจักษ์ โครงการซ่อมแซมอาคารอเนกประสงค์ และโครงการปรับปรุงซ่อมแซมและติดตั้งแท็งก์น้ำประจำชุมชน
 - (13) ชุมชนแก้วกาญจน์ โครงการปรับปรุงซ่อมแซมแสงสว่างในชุมชน
 - (14) ชุมชนซอย 40 โครงการปรับปรุงซ่อมแซมแสงสว่างในชุมชน
 - (15) ชุมชนซอย 51 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน
 - (16) ชุมชนซอย 53 โครงการปรับปรุงซ่อมแซมแสงสว่างในชุมชน
 - (17) ชุมชนซอย 60 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน
 - (18) ชุมชนเปรมปรีย์ โครงการปรับปรุงสนามกีฬาในชุมชน
 - (19) ชุมชนพงษ์ศิริ 1 โครงการปรับปรุงซ่อมแซมถนนในชุมชน
 - (20) ชุมชนภักดีราชา โครงการปรับปรุงสนามกีฬาฟุตบอล
 - (21) ชุมชนเมลาวิลล์ โครงการปรับปรุงซ่อมแซมถนนในชุมชน
 - (22) ชุมชนอยู่เจริญ โครงการปรับปรุงสนามเด็กเล่น
- ในส่วนของชุมชนที่เหลือ 60 ชุมชน ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในการดำเนินงาน อีกทั้งเห็นว่าเป็นโครงการที่ซ้ำซ้อนกับแผนพัฒนาของเทศบาลรังสิต จังหวัดปทุมธานี³

³ สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, รายงานการประชุมคณะกรรมการประสานและขับเคลื่อนนโยบายสานพลังประชารัฐประจำจังหวัดปทุมธานี (ปทุมธานี: สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2561).

บทที่ 4

ผลการศึกษา และสรุปผล

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจน ความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (Interviews) จากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในเขตพื้นที่ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 22 ชุมชน ๆ ละ 1 คน รวม จำนวน 22 คน ซึ่งผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

4.1 ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน
2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านเทคโนโลยี

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ประกอบด้วยคำถามใน 4 ประเด็น

1. ด้านการตัดสินใจ
2. ด้านการดำเนินงาน
3. ด้านการรับผลประโยชน์
4. ด้านการติดตามประเมินผล

ส่วนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

4.2 สรุปผลการศึกษา

4.1 ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นประชาชนที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในเขตพื้นที่ตำบลประจักษ์ศิลป อำเภอดงเจริญ จังหวัดพทุมธานี จำนวน 22 คน จำแนกเป็นชาย จำนวน 13 คน หญิง จำนวน 9 คน มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 4 คน อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 8 คน อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 6 คน และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน และระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 8 คน ค้าขาย จำนวน 5 คน รับราชการ จำนวน 2 คน รับจ้าง จำนวน 5 คน และไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 2 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 9 คน ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 9 คน มากกว่า 20,000 ขึ้นไป จำนวน 4 คน มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน ระหว่าง 6 - 10 ปี จำนวน 8 คน และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คน

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เนื่องจากประสบกับปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตมากกว่ารายรับที่หามาได้ ทำให้คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเกษตรกรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า¹ “เราประกอบอาชีพเกษตรกร ทำการปลูกผัก ทำไร่นาหลายปี รายได้ส่วนใหญ่ไม่แน่นอน บางปีก็สามารถเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตามเป้าหมาย แต่ในบางปีก็ประสบภัยแล้งบ้าง น้ำท่วมบ้าง ซึ่งเป็นปัจจัยทางธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้พืชผลเสียหาย ขาดทุนบ้าง ซึ่งเราก็อยากมีรายได้ทางอื่นเข้ามาเสริม อย่างน้อยก็ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นทุกปี พอทราบว่ารัฐบาลมีโครงการไทยนิยมยั่งยืน ก็ตัดสินใจหาข้อมูลและเข้าร่วมโครงการทันที” ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่านเห็นว่าสภาพสังคมเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เนื่องจาก สังคมปัจจุบัน ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน การบริการสาธารณสุขโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาสุขภาวะอนามัยของคน

¹ มานะ สงวนโสม, สัมภาษณ์โดยภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนรังสิตใต้, 11 กันยายน 2561,

ในชุมชน เป็นต้น เช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่งที่ทำให้เห็นว่า² “ปัญหาทางสังคม เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดเป็นวงกว้างในชุมชน ซึ่งในเบื้องต้นทางชุมชนได้ร่วมมือกับฝ่ายปกครองทำการปราบปรามอย่างต่อเนื่อง แต่หากรัฐบาลได้มีนโยบายกระตุ้นให้มีการเร่งรัดให้เกิดความรวดเร็วก็จะ เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว” ในขณะที่เดียวกันผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่าน ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเนื่องจากการได้รับทราบข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ได้สามารถเข้าถึงได้ เช่น การรับข่าวสารทางโทรทัศน์ การประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อโซเชียล เป็นต้น โดยผู้นำชุมชนศรีประจักษ์ ให้เห็นว่า³ “เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เพราะปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือ สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อย่างง่ายดาย สามารถหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการได้โดยตรง อีกทั้งการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อก็เป็นไปอย่างกว้างขวาง รัฐบาลมีการแนะนำเสนอผ่านรายการเดินหน้าประเทศไทย เมื่อประชาชนรับทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับก็กระตุ้นให้อยากเข้าร่วมโครงการมากขึ้น”

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

1. ด้านการตัดสินใจ

1.1 ท่านได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน จากหลากหลายช่องทาง โดยช่องทางที่รับรู้มากที่สุด คือ ช่องทางการรับชมจากโทรทัศน์ผ่านรายการเดินหน้าประเทศไทย และจากการนำเสนอรายงานข่าวสารของสถานี โดยผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่งกล่าวว่า⁴ “ชอบดูรายการเดินหน้าประเทศไทย เป็นรายการที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง โดยนำข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลที่ได้ดำเนินงานหรือนโยบายที่รัฐจัดทำขึ้นมานำเสนอให้ประชาชนได้รับทราบผลการดำเนินงาน ซึ่งก็ได้รับทราบโครงการไทยนิยม ยั่งยืนผ่านช่องทางนี้” นอกจากนี้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านการประชาสัมพันธ์จากผู้นำชุมชนก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างรวดเร็วและตรงจุด

² อรรถรณ กมลพรรณพร, สัมภาษณ์โดย ภัทธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนชอย 78, 22 กันยายน 2561.

³ อุดม แสนทวี, สัมภาษณ์โดย ภัทธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนศรีประจักษ์, 18 กันยายน 2561.

⁴ อุไร ศรีใหญ่, สัมภาษณ์โดย ภัทธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนคลองสองสามัคคี, 18 กันยายน 2561.

โดยผู้นำชุมชนบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองหนึ่ง กล่าวว่า⁵ “เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ตาม โครงการไทยนิยมยั่งยืน ในฐานะผู้นำชุมชนได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชน รับทราบข้อมูลของโครงการและเข้าร่วม ซึ่งวิธีการนี้ถือว่าได้ผลดี มีผู้ให้ความสนใจและให้ความ ร่วมมืออย่างเต็มที่” นอกจากนี้การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ประชาชนสามารถ เข้าถึงและสามารถรับข่าวสารโครงการไทยนิยมยั่งยืนได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านนี้ได้ให้ความเห็นว่า “รับทราบข้อมูลโครงการไทยนิยมยั่งยืนจากสื่อสังคมออนไลน์ เพราะปกติเป็นคนที่ไม่เข้าไปใช้เฟซบุ๊ก เป็นประจำ เห็นมีข่าวเกี่ยวกับโครงการเลยลองหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เห็นว่าน่าสนใจเพราะอาจ ช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ในชุมชนได้”

1.2 ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ค้นหาความต้องการ ของชุมชน หมู่บ้านของท่าน หรือไม่ อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนได้ให้ข้อมูลที่ตรงกัน โดยทุกคนมี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ค้นหาความต้องการของชุมชนหมู่บ้านของตนเอง ผ่าน การดำเนินโครงการตามแผนการจัดเวที 4 ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งจะเป็นการพูดคุย ทำความเข้าใจ สร้าง ความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบมี ส่วนร่วม ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาสรุปเป็นขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ครั้งที่ 1 เวทีปรับทุกข์ ผูกมิตร เป็นการทำงานของทีมขับเคลื่อนระดับตำบลและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ไปเยี่ยมเยียนครัวเรือน เข้าไปรับทราบความทุกข์ยากและปัญหาของหมู่บ้าน/ ชุมชน รวมทั้งค้นหาความต้องการของประชาชน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งผลผลิตที่ได้วัดจาก ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการวินิจฉัยและมีทางเลือกในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ตลอดจน หมู่บ้าน/ชุมชน มีแผนงาน/โครงการ สอดคล้องความต้องการและปัญหาของพื้นที่

ครั้งที่ 2 สร้างความตื่นรู้ในสิทธิ หน้าที่ และการอยู่ร่วมกัน เป็นการสร้างความเข้าใจ การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสามัคคี ตื่นตัวในความร่วมมือเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ตามหลัก ประชาธิปไตย ซึ่งผลผลิตคือ สามารถกำหนดกิจกรรมที่หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถดำเนินการเองได้และ ร่วมมือการปฏิบัติ

ครั้งที่ 3 ปรับเปลี่ยนความคิด ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไป ปฏิบัติ โดยให้ประชาชนเข้าใจและน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และเข้าใจการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งผลผลิตคือ ประชาชนปรับแผนการดำเนิน

⁵ เจริญ จันทร์สังข์, สัมภาษณ์โดยภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองหนึ่ง, 26 กันยายน 2561.

ชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้กิน รู้อยู่ รู้ใช้ อีกทั้ง หมู่บ้าน/ชุมชน ดำเนินโครงการ/กิจกรรม โดยใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า สมประโยชน์

ครั้งที่ 4 สร้างการรับรู้ ปรับความคิด เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในเรื่องที่จำเป็นต้องรู้ในการดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ผลผลิตวัดจาก ประชาชนมีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน รู้จักเลือกผู้นำที่ดี ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่งจากชุมชนปทุมเจริญสุข กล่าวว่า⁶ “สิ่งที่ปรากฏเด่นชัดของโครงการไทยนิยมยั่งยืน คือ การที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ค้นหาปัญหาและสิ่งที่ชุมชนต้องการเพื่อนำมาเป็นข้อเสนอต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด ผ่านกิจกรรมที่ทุกคนช่วยกันเลือกและดำเนินการร่วมกัน” ในทางตรงกันข้าม ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่งจากชุมชนชอย 60 ให้แสดงความคิดเห็นว่า⁷ “การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ค้นหาความต้องการของชุมชนเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องตระหนักให้ได้ว่า สังคมไทยเป็นระบอบอุปถัมภ์ ยึดพวกพ้องหากได้ผู้นำที่ดีเป็นหัวเรือหลัก ก็สามารถนำพาโครงการให้สำเร็จได้ประโยชน์ที่แท้จริง ในทางตรงกันข้าม หากผู้นำเป็นมิฉฉาทุจริตคดโกง ก็ย่อมนำพาให้โครงการล้มเหลว”

1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน หรือไม่ อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนได้ให้ข้อมูลที่ตรงกัน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ผ่านการเข้าร่วมเวทีปรับทุกข์ทั้ง 4 ครั้ง ซึ่งในภายหลังเสร็จสิ้นขั้นตอนการพูดคุย ค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชนแล้ว จึงเป็นการนำเสนอกิจกรรมของชุมชน ในขั้นตอนนี้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำเสนอกิจกรรมอันเป็นการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดได้ แล้วทำการคัดเลือกกิจกรรมผ่านการลงมติในที่ประชุม จนได้กิจกรรมที่เหมาะสม แล้วร่วมกันเขียนโครงการนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนชอย 53 แสดงความคิดเห็นว่า⁸ “ในการวางแผนการดำเนินงาน ส่วนใหญ่จะร่วมกันเสนอในที่ประชุมเวทีปรับทุกข์ทุกคนมีสิทธิที่จะเสนอ แสดงความคิดเห็น หรือเห็นต่างได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องมีการหาข้อยุติ โดยการลงมติตามเสียงข้างมากในที่ประชุมเป็นสำคัญ ซึ่งทุกคนก็ต้องยอมรับผลนั้น” ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก

⁶ บุญญวัฒน์ สุราช, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนปทุมเจริญสุข, 8 ตุลาคม 2561.

⁷ สมหมาย ม่วงโมรา, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนชอย 60, 14 ตุลาคม 2561.

⁸ ชื่น รักสูงเนิน, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนชอย 53, 18 ตุลาคม 2561.

ท่านหนึ่งจากชุมชนซอย 54 กล่าวว่า⁹ “ในขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน หลังจากหาข้อสรุปว่าจะทำอะไรที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชนแล้ว จะทำการคัดเลือกตัวแทนเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อเป็นการลดขั้นตอนการทำงานให้สะดวกและสามารถทำงานได้อย่างเป็นเอกภาพ เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดแล้วถือเป็นจุดอ่อนของโครงการ เพราะเป็นการดำเนินงานเฉพาะกลุ่มและขัดต่อหลักการมีส่วนร่วม”

1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา เสนอโครงการของหมู่บ้านของท่านอย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนให้ข้อมูลที่ตรงกัน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา เสนอโครงการ/กิจกรรม ผ่านเวทีปรับทุกข์ภายหลังจากได้ทำการค้นหาปัญหาความต้องการของชุมชน และทำการวางแผนการดำเนินงานแล้ว จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้ทำการเสนอกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา ผ่านโครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสม โดยทำการลงคะแนนเสียงหามติในที่ประชุมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทุกชุมชนถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่งจากชุมชนบ้านฟ้าลาภูม มีความเห็นว่า¹⁰ “ในการกำหนดกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหา จะเป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการที่มีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมอีกครั้ง แล้วทำการโหวตคัดเลือกโครงการที่เหมาะสม ในส่วนตัวแล้วไม่เห็นด้วยกับมติที่ประชุมที่จะทำการปรับปรุงผิวถนนในชุมชน เพราะถือว่าไม่สามารถต่อยอดให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน แต่เมื่อที่ประชุมเห็นพ้องต้องกันก็ต้องยอมรับในจุดนี้” ขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต กล่าวว่า¹¹ “เมื่อเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เราย่อมรู้ถึงความต้องการที่จะแก้ไขปัญหานั้น แต่การที่จะจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมนั้น เราต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน รวมถึงงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด เมื่อมีผู้เสนอโครงการมาพิจารณาในที่ประชุม สิ่งที่ต้องคำนึงประกอบการพิจารณาที่สุดคือทำให้เหตุผลในการจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่สมเหตุสมผล ตลอดจนถึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการไทยนิยมยั่งยืน ก่อนการลงคะแนนเสียงผู้เข้าร่วมทุกคนควรตระหนักถึงความสำคัญในข้อนี้”

⁹ ชัยชนะ นุชประเสริฐ, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนซอย 54, 18 ตุลาคม 2561.

¹⁰ อนันต์ ยศพลวัฒน์, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนบ้านฟ้าลาภูม, 6 กันยายน 2561.

¹¹ สำราญ สันวิลาศ, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต, 24 ตุลาคม 2561.

2. ด้านการดำเนินงาน

2.1 ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ครบถ้วนตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ครบถ้วนตามแผนการดำเนินงานที่กำหนด มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เข้าร่วมโครงการไม่ครบถ้วนตามกำหนด โดยผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมครบถ้วนตามกำหนดนั้นสามารถเข้าร่วมเวทีปรับทุกข์ทั้ง 4 ครั้ง มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่การค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน การเข้าร่วมเสนอโครงการ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการของชุมชน การติดตามประเมินผล และใช้ประโยชน์จากโครงการ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนรังสิต นครนายก 17 ให้ความเห็นว่า¹² “ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมโครงการจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานครบถ้วนตามแผนการดำเนินงาน เพราะการดำเนินงานตามโครงการจำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และเป็น การระดมความคิด ระดมกำลัง เพื่อให้ผลการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย” เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนชอย 54 กล่าวว่า¹³ “เราเล็งเห็นประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากโครงการไทยนิยม ยั่งยืน จึงตั้งใจที่จะร่วมกันทำให้สำเร็จ ต่างคนต่างรู้หน้าที่ ช่วยกัน ชักชวนกันให้เข้าร่วมโครงการทุก ครั้งที่มีการนัดหมาย จนเกิดเป็นผลสำเร็จได้เพราะความร่วมมือ” ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ไม่ครบถ้วนตามแผนการดำเนินงาน โดยเหตุผลหลักที่เข้าร่วมดำเนินการไม่ครบตามแผนการดำเนินงานเนื่องจากมีความเห็นว่าจะไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการอย่างแท้จริง เพราะส่วนใหญ่ชุมชนนำเสนอความต้องการแก้ไข ปัญหาไม่ตรงจุด โดยผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนภักดีราชา ให้ความเห็นว่า¹⁴ “ผู้เข้าร่วมโครงการหลายคน ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการไทยนิยมยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง เพราะเห็นว่าโครงการที่ชุมชนจัดทำขึ้นเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนบางกลุ่มเท่านั้น ตัวอย่างชุมชนของเราเป็นการ ปรับปรุงสนามกีฬาฟุตบอล หลายคนไม่เห็นด้วย แต่เราก็ถือเอามติในที่ประชุมที่เห็นพ้องต้องกัน มาเป็นข้อสรุปในการดำเนินงานให้สำเร็จ”

¹² ปฏิพัทธ์ ผลแสงศรี, สัมภาษณ์โดย ภัทธิตา ไพศาลจิตร, ชุมชนรังสิต นครนายก 17, 18 กันยายน 2561.

¹³ ชัยชนะ นุชประเสริฐ, สัมภาษณ์โดย ภัทธิตา ไพศาลจิตร, ชุมชนชอย 54, 18 กันยายน 2561.

¹⁴ ประนอม บุรีแสง, สัมภาษณ์โดย ภัทธิตา ไพศาลจิตร, ชุมชนภักดีราชา, 22 ตุลาคม 2561.

2.2 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินงานในโครงการที่ชุมชนของท่านกำหนดให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ให้ข้อมูลที่ตรงกัน โดยทุกคนมีส่วนร่วมดำเนินงานในโครงการที่ชุมชนของตนกำหนดให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งในการดำเนินงานในโครงการส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมโครงการจะมีบทบาทในการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไปตามความสามารถและบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนมีส่วนร่วมในการระดมความคิด แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ในบางชุมชนที่ดำเนินโครงการที่ต้องระดมกำลังในการดำเนินงาน ทุกคนก็จะร่วมกันลงแรงกายสุดกำลังและความสามารถในการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนซอย 51 กล่าวว่า¹⁵ “ชุมชนของเราทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน เราอยากเห็นชุมชนของเราน่าอยู่ มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สะอาด เป็นระเบียบ ดังนั้นในการดำเนินโครงการให้สำเร็จตามเป้าหมายก็ต้องอาศัยประชาชนทุกคนในชุมชนเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน ส่วนหน้าที่ในการบริหารโครงการก็กระทำโดยผ่านคณะกรรมการของโครงการที่ได้รับการแต่งตั้งจากการคัดเลือกของผู้เข้าร่วมโครงการ” ขณะเดียวกันหลายชุมชนดำเนินโครงการโดยผ่านกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างให้ผู้รับเหมามาดำเนินงานให้สำเร็จ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนเดชาพัฒนา 87 กล่าวว่า¹⁶ “ชุมชนของเราจัดทำโครงการพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมหอกระจายข่าว คงเป็นไปได้ที่ผู้เข้าร่วมโครงการจะมาซ่อมแซมเอง เราต้องใช้ช่างที่มีความรู้ ความชำนาญในการซ่อมแซมมาดำเนินการ ดังนั้นในการดำเนินโครงการเราจึงต้องทำการว่าจ้างให้ผู้ประกอบการด้านการซ่อมแซมหอกระจายข่าว มารับเหมาดำเนินการให้แล้วเสร็จตามเป้าหมาย ซึ่งในการว่าจ้างนั้นจะกระทำผ่านกระบวนการดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจากผู้เข้าร่วมโครงการในชุมชน เป็นตัวแทนในการดำเนินงาน”

2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ชุมชนของท่านกำหนดอย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ให้ข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 มีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ชุมชนกำหนด โดยผ่านการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ด้วยการแจ้งปัญหา อุปสรรค ใน

¹⁵ บุญเยี่ยม ทองแก้ว, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนซอย 51, 28 ตุลาคม 2561.

¹⁶ ภิรมย์ เพียรเก็บ, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนเดชาพัฒนา 87, 2 ตุลาคม 2561.

การดำเนินงานตามโครงการ แล้วร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาโครงการให้ที่ประชุมได้พิจารณาหาข้อสรุป และวางแผนดำเนินการในขั้นต่อไป โดยผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนหมู่บ้านฟ้าวารงกุล กล่าวว่า¹⁷ “ในชุมชนของเราได้มีการดำเนินงาน โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ โดยการจ้างผู้รับเหมามาดำเนินการให้ ซึ่งหลังจากทำการปรับปรุงระบบระบายน้ำภายในชุมชนแล้ว ประชาชนจะได้รับประโยชน์ทุกครั้งเร็ว หากครั้งเร็วใดพบปัญหาซ้ำอีก ก็จะนำปัญหาที่ประสบมาเสนอแต่ที่ประชุม แล้วหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ตลอดจนต้องพัฒนาระบบให้ดีขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในครั้งต่อไป”

กลุ่มที่ 2 มีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ชุมชนกำหนด โดยการร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นกับชุมชนที่ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเป็นส่วนใหญ่ อาทิ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การซ่อมแซมระบบไฟฟ้าส่องสว่าง ซึ่งเป็นงานในลักษณะที่ง่ายต่อการแก้ไข ซ่อมแซม ดังนั้นประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการจึงสามารถช่วยการดำเนินการแก้ไขและพัฒนาได้ตามที่ชุมชนต้องการ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนแก้วกาญจน์ แสดงความเห็น¹⁸ “โครงการที่ชุมชนของเรา ดำเนินการเป็นโครงการปรับปรุง ซ่อมแซมระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ปรับปรุงระบบไฟฟ้าส่องสว่าง ซ่อมแซมผิวการจราจร จัดทำป้ายบอกทาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็อาศัยคนในชุมชนให้ช่วยกัน ดำเนินการเป็นหลัก เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดขึ้น พวกเราก็จะช่วยกันปรับปรุงซ่อมแซมให้ดีขึ้น”

กลุ่มที่ 3 ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ชุมชนกำหนด โดยกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการไม่ครบตามกำหนด ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ครบถ้วน จึงไม่บทบาทหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาของโครงการได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนศรีประจักษ์ กล่าวว่า¹⁹ “ผู้เข้าร่วมโครงการหลายคน เข้าร่วมโครงการไม่ครบตามกำหนด บางคนมาแค่ครั้งหรือสองครั้ง ได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วน เมื่อถึงเวลาประชุมหาแนวทางการแก้ไขปัญหา พัฒนาโครงการ ก็ไม่สามารถเสนอปัญหาแนวทางได้ เพราะเกรงว่าเมื่อเสนอไปแล้วอาจไม่ตรงประเด็น” ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนชอย 40 ให้

¹⁷ อนันต์ รัตมีโรจน์, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนหมู่บ้านฟ้าวารงกุล, 14 กันยายน 2561.

¹⁸ ศิริกาญจน์ หิรัณย์ปรีชา, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนแก้วกาญจน์, 8 ตุลาคม 2561.

¹⁹ อุดม แสนทวิ, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชน ศรีประจักษ์, 18 กันยายน 2561.

ความเห็นที่ว่า²⁰ “ในช่วงแรกของโครงการ ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมโครงการจะให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง เมื่อดำเนินการไปสักหัวระยะเวลาหนึ่ง บางคนก็ไม่ได้เข้าร่วมอีกจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้เขาไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ชุมชนกำหนด”

3. ด้านการรับผลประโยชน์

3.1 ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนของท่านกำหนด ตามแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการรับผลประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนกำหนดตามแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าได้รับประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนกำหนดโดยตรงและตรงประเด็นตามความต้องการของชุมชน โดยเหตุผลสำคัญ คือ มติของที่ประชุมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนข้อสรุปในการจัดทำโครงการ คือ ประโยชน์ที่ทุกคนจะได้รับและสามารถใช้งานร่วมกันได้ทุกคน ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนหมู่บ้านพุกทิวาวิสิทธิ์ 7 กล่าวไว้ว่า²¹ “การค้นหาปัญหา ความต้องการ ตลอดจนการจัดทำโครงการของชุมชน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนต้องการอะไร ใครจะได้ประโยชน์จากโครงการนั้นบ้าง ซึ่งในการคัดเลือกแต่ละโครงการย่อมมาจากมติเสียงข้างมากจากที่ประชุม ดังนั้นจึงเชื่อได้ว่าผลจากโครงการที่ดำเนินมานั้นประชาชนล้วนแล้วได้รับประโยชน์โดยตรง”

ประเด็นที่สอง ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าได้รับประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนกำหนดเฉพาะกลุ่มเท่านั้น โดยเหตุผลสำคัญ คือ โครงการของบางชุมชนเป็นไปในลักษณะการบูรณะอาคารสถานที่ ที่ใช้ประโยชน์โดยประชาชนหรือส่วนงานเฉพาะกลุ่ม อาทิ โครงการปรับปรุงสนามกีฬาในชุมชน โครงการปรับปรุงสนามเด็กเล่น โครงการซ่อมแซมอาคารอเนกประสงค์ โครงการปรับปรุงซ่อมแซมรั้วประประตุที่ทำการชุมชน เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่ง แสดงความคิดเห็นว่า²² “จริง ๆ แล้ววัตถุประสงค์ของโครงการไทยนิยมยั่งยืน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แต่เมื่อถึงเวลาที่ต้องตัดสินใจในการเลือกโครงการที่

²⁰ ประดิษฐ์ ทรายแก้ว, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนซอย 40, 24 ตุลาคม 2561.

²¹ รัตน์ บัญประภาร, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนหมู่บ้านพุกทิวาวิสิทธิ์ 7, 18 ตุลาคม 2561,

²² วรพันธุ์ ตรีเวช, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนอยู่เจริญ, 24 กันยายน 2561.

เหมาะสม กลับได้โครงการที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อคนในชุมชนเลย นำงบประมาณไปซ่อมแซมอาคารสถานที่ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น ซึ่งใช้งานได้เฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น มิได้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม”

ประเด็นที่สาม ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนกำหนด โดยเหตุผลสำคัญ คือ ผู้เข้าร่วมโครงการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน จึงทำให้จัดทำโครงการที่ไม่ตอบสนองตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนเมขลาวิลล์ แสดงความเห็นที่²³ “ผู้เข้าร่วมโครงการหลายคน รู้สึกผิดหวังกับการโครงการไทยนิยมยั่งยืน เพราะมองว่าเป็นโครงการที่ดี อาจช่วยแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับชุมชนหมู่บ้านได้อย่างยั่งยืน แต่เมื่อได้เข้ามาสัมผัสกับการดำเนินโครงการจริง ๆ เลยเห็นว่าเหมือนเป็นการนำงบประมาณมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ผิด เช่น การนำมาปรับปรุงบูรณะระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ได้แก่ การปรับปรุงถนน ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง บูรณะสวนสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริง รัฐบาลมีงบประมาณและแผนงานสนับสนุนอยู่แล้ว จึงไม่ตอบโจทยการแก้ไขปัญหา และไร้ประโยชน์อย่างแท้จริง”

3.2 โครงการที่ชุมชนของท่านกำหนด สามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และส่งผลให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้นหรือไม่อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ให้ความเห็นต่อโครงการที่ชุมชนกำหนด สามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และส่งผลให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าสามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และส่งผลให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีเพียง 1 ชุมชนเท่านั้นที่ดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ คือชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต ถือเป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้แก่คนในชุมชน สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมานำเสนอในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งต่อเพื่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต กล่าวว่า²⁴ “ชุมชนของเรามีผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เราจึงเชื่อว่าถ้าได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยมีเงินทุนหมุนเวียนที่พอเพียง ส่งเสริมเพิ่มช่องทางการตลาดให้มากขึ้น ย่อมส่งผลให้สามารถพัฒนาต่อยอดและสร้างประโยชน์ให้ชุมชนมากขึ้น”

²³ ดุจดาว เกียรติเฒ่า, สัมภาษณ์โดย ภัทธิตา ไพศาลจิตร, ชุมชนเมขลาวิลล์, 29 ตุลาคม 2561.

²⁴ สำราญ สันวิลาศ, สัมภาษณ์โดย ภัทธิตา ไพศาลจิตร, ชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต, 2 พฤศจิกายน 2561.

ประเด็นที่สอง ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าไม่สามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และไม่สามารถส่งต่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้นได้ โดยส่วนใหญ่มองว่าโครงการที่จัดทำขึ้นแม้จะเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน แต่เป็นเพียงโครงการที่แก้ไขปัญหาได้ในระยะสั้น ไม่สามารถต่อยอดและสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชนได้ ซึ่งโครงการส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของการบูรณะซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นต้น หากมองในแง่มุมมองของการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจจึงไม่สามารถต่อยอดและเพิ่มประโยชน์ได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนศรีประจักษ์ ให้ความเห็นว่า²⁵ “จริง ๆ ไม่เห็นด้วยกับโครงการของชุมชนที่เสนอให้ซ่อมแซมอาคารเอนกประสงค์ เพราะมองว่าซ่อมแล้วจบไป ไม่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ เป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องในระยะสั้นเท่านั้น แต่ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มองว่ารัฐบาลให้งบประมาณมาทำอะไรก็ได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งถือเป็นการดำเนินงานที่ผิดวัตถุประสงค์”

3.3 ท่านสามารถนำหลักการ ความรู้ และประสบการณ์จากการเข้าร่วมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและสังคมหมู่บ้าน อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ให้ความเห็นไปในทางเดียวกัน โดยสามารถนำหลักการ ความรู้ และประสบการณ์จากการเข้าร่วมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้ดังนี้

(1) การสำรวจปัญหาและความต้องการของตนเองและครอบครัว แล้วนำปัญหาเหล่านั้นมาคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา แล้วแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด มาแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประโยชน์

(2) การอยู่ร่วมกันในสังคม จะต้องยึดหลักการเคารพสิทธิของผู้อื่น มีฉันทามติตามเสียงข้างมากรับฟังความเห็นต่างจากเสียงข้างน้อย สามัคคีปรองดอง ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

(3) การปรับเปลี่ยนความคิดด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

(4) สร้างการรับรู้ในการดำเนินชีวิตให้เท่าทันเทคโนโลยี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

²⁵ อุดม แสนทวิ, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนศรีประจักษ์, 18 กันยายน 2561.

ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนเปรมปรีดิ์ แสดงความเห็น²⁶ “จากการเข้าร่วมโครงการไทยนิยม ยั่งยืนในครั้งนี ทำให้ได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่าง ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ได้รู้จักการวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาความต้องการ การตั้งเป้าหมาย การทำกิจกรรม ร่วมกัน การแก้ไขปัญหา และพัฒนาตนเอง ได้รับความรู้จากวิทยากรที่มาให้ความรู้ต่าง ๆ และ ประการสำคัญที่สุด คือ การได้เรียนรู้ให้สามารถปรับเปลี่ยนความคิด บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและ ส่วนรวม”

4. ด้านการติดตามประเมินผล

4.1 ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในชุมชน ของท่านมีการติดตามประเมินผลอย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ให้ความเห็นที่สอดคล้องไปใน ทิศทางเดียวกัน ดังนี้

ประการแรก เป็นการติดตามประเมินผลโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการในการ ตรวจสอบติดตามประเมินผลโครงการ โดยดำเนินการด้วยวิธีการประเมินผลเป็นห้วงระยะเวลาการดำเนิน โครงการ ตั้งแต่ ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และหลังเสร็จสิ้นโครงการ ซึ่งแต่ละ ห้วงระยะเวลาจะทำการประเมินปัญหา อุปสรรค ความสำเร็จหรือล้มเหลว แล้วนำมาพิจารณา ดำเนินการหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ประปรุงโครงการ และพัฒนาให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนอยู่เจริญ ให้ความเห็นว่า²⁷ “โครงการของชุมชนเป็นโครงการปรับปรุงสนาม เด็กเล่น เราจัดหาอุปกรณ์เครื่องเล่นต่าง ๆ มาลงในสนาม ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อเพิ่มบรรยากาศให้ เด็ก ๆ ได้เข้ามาใช้พื้นที่ การทำงานก็มีคณะกรรมการดำเนินงานเป็นขั้นตอนเป็นระบบ ซึ่งจะมีการ ตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น ซึ่งจะมีการแสดงรายละเอียดให้ประชาชน ทราบผ่านที่ประชุมและปิดประกาศประชาสัมพันธ์ไว้ที่สำนักงานชุมชน”

ประการที่สอง เป็นการติดตามประเมินผลโดยผู้เข้าร่วมโครงการและประชาชนใน พื้นที่เป็นผู้ประเมิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลักษณะการประเมินความพึงพอใจ ทั้งแบบที่เป็นทางการโดยการ สสำรวจความพึงพอใจจากประชาชนในชุมชน และแบบไม่เป็นทางการโดยการสังเกตจากพฤติกรรม ของประชาชนในพื้นที่ หากประชาชนให้ความสนใจและได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ผลสะท้อนกลับจะ เป็นไปในลักษณะการชื่นชมและใช้ประโยชน์จากโครงการ ในทางตรงกันข้ามหากโครงการล้มเหลว ไม่

²⁶ อรรถกฤษณ์ อ่อนบาง, สัมภาษณ์โดย ภัทธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนเปรมปรีดิ์, 8 พฤศจิกายน 2561.

²⁷ อุดม แสนทวิ, สัมภาษณ์โดย ภัทธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนศรีประจักษ์, 18 กันยายน 2561.

เป็นประโยชน์ พฤติกรรมของประชาชนจะแสดงออกในด้านลบ ได้แก่ คำติเตียน การต่อต้านไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การไม่เข้าไปใช้ประโยชน์จากโครงการ เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า²⁸ “การติดตามประเมินผล เป็นเรื่องที่ประชาชนทุกคนให้ความสนใจอยู่แล้ว โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีงบประมาณเข้ามาเกี่ยวข้อง ทุกคนจะจับตามองว่าผลลัพธ์ที่ออกมาคุ้มค่าหรือไม่ และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือเปล่า หากเป็นประโยชน์และคุ้มค่าก็จะได้รับคำชม แต่หากโครงการออกมาไม่สมเหตุสมผล ก็จะจบลงด้วยคำวิจารณ์ในทางลบ”

4.2 ท่านมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลในโครงการที่ชุมชนของท่านกำหนด หรือไม่อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ให้ความเห็นที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการที่ชุมชนของตนกำหนด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะการสังเกตการณ์จากผลสำเร็จหรือความล้มเหลวจากการดำเนินงานโครงการของแต่ละชุมชน ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต กล่าวว่า²⁹ “ทุกคนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอยู่แล้ว เราใช้วิธีการง่าย ๆ ในการประเมินผล ตัวอย่างโครงการชุมชนของเราเป็นโครงการปรับปรุงสวนสุขภาพ ถ้าประชาชนในชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์แสดงว่าโครงการประสบผลสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามถ้าสวนสุขภาพไม่มีคนเข้ามาใช้ ปล่อยให้ร้างเหมือนเดิมนั้นก็หมายถึงความล้มเหลวของโครงการ” นอกจากนี้โครงการของบางชุมชนมีระบบการประเมินผลโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโครงการที่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างจากภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนหมู่บ้านพุกทวารวดี 7 กล่าวว่า³⁰ “ในโครงการที่ต้องมีการจ้างงานจากภายนอกให้เข้ามาดำเนินการจะต้องกระทำด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ดังนั้นคณะกรรมการดำเนินงานต้องรายงานผลให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลในทุกกระบวนการ”

4.3 ในการดำเนินงานโครงการที่ชุมชนของท่านกำหนด ได้มีการสรุป รายงานผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือไม่ และท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้อย่างไร

²⁸ อุไร ศรีสังข์, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนพงษ์ศิริ 1, 26 กันยายน 2561.

²⁹ สำราญ สันวิลาศ, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต, 2 พฤศจิกายน 2561.

³⁰ รัตนะ บุญประภาร, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนหมู่บ้านพุกทวารวดี 7, 18 ตุลาคม 2561.

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ให้ความเห็นตรงกัน โดยทุกชุมชนมีการสรุป รายงานผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งในกระบวนการทั้งหมดได้กำหนดไว้ในกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ภายหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ ทุกชุมชนที่เข้าร่วมจะต้องดำเนินการรายงานผลการปฏิบัติงานให้หน่วยเหนือทราบตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนรังสิต-นครนายก 17 กล่าวว่า³¹ “ก่อนที่จะรายงานผลการดำเนินโครงการ เราจะร่วมกันประชุมกันอีกครั้งเพื่อทำการสรุปโครงการว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด และในขณะที่ดำเนินโครงการพบปัญหา อุปสรรคหรือไม่ เราจะมาทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาสาเหตุกันอีกครั้งและหาแนวทางการปรับปรุง แก้ไขปัญหา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ”

ส่วนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

1. จากการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ของหมู่บ้านท่าน มีปัญหา อุปสรรค อย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ดังนี้

1.1 ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยเห็นว่าเป็นโครงการที่รัฐบาลมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเท่านั้น จึงทำให้โครงการที่ชุมชนจัดทำขึ้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนชอย 78 กล่าวว่า³² “หากพิจารณากันอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นว่า โครงการที่ชุมชนจัดทำขึ้นไม่ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ทุกคนที่เข้ามา ส่วนใหญ่ต้องการแก้ไขปัญหาความยากจน อยากมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยากมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่พอมาร่วมเวทีรับทุกข์ รับฟังความรู้จากวิทยากร พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้ว ทุกอย่างเปลี่ยนไป ทุกคนมองว่าจะต้องทำเพื่อชุมชนอย่างนั้นบ้าง อย่างนี้บ้าง ซึ่งผลออกมาสรุปทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บ้าง ซ่อมแซมสนามเด็กเล่นบ้าง ซึ่งถ้ามองกันจริง ๆ แล้ว มันก็ไม่ได้เกิดความยั่งยืน หรือเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเลย”

³¹ ปฏิพัทธ์ ผลแสงศรี, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนรังสิต นครนายก 17, 18 กันยายน 2561.

³² อรรถรณ กมลพรรณพร, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนชอย 78, 22 กันยายน 2561,

1.2 การบริหารงบประมาณในการดำเนินโครงการขาดประสิทธิภาพ โดยส่วนใหญ่เห็นว่าความสำเร็จของโครงการไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้จ่ายไป ผู้ให้ข้อมูลหลักจากปทุมเจริญสุข แสดงความเห็น³³ “เมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินโครงการของชุมชนกับงบประมาณที่ได้รับจำนวนสองแสนบาทนั้น ส่วนตัวมองว่าไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้จ่ายไป เพราะโครงการของชุมชนเป็นโครงการปรับปรุงซ่อมแซมรั้วประประตุที่ทำการชุมชน ประชาชนในชุมชนแทบไม่ได้รับประโยชน์อะไรจากโครงการนี้เลย”

1.3 ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมครบถ้วนตามกรอบแนวทางที่กำหนดไว้ ทำให้การดำเนินกิจกรรมของโครงการขาดความต่อเนื่องในบางส่วน ผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนซอย 51 แสดงความเห็น³⁴ “ในช่วงแรกคนในชุมชนรู้สึกตื่นตัวกันเป็นอย่างมาก เมื่อทราบว่าจะมีการนำโครงการไทยนิยมเข้ามาดำเนินงานในชุมชน แต่เมื่อเข้าร่วมเวทีปรับทุกข์หนึ่งถึงสองครั้งแล้ว หลายคนเห็นว่าจะไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการ จึงถอยออกมาและไม่เข้าร่วมโครงการอีกเลย สิ่งนี้อาจแสดงให้เห็นว่าแนวทางในการดำเนินโครงการอาจไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน”

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ที่กล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินโครงการ คือ โครงการที่ชุมชนจัดทำขึ้นนั้น ไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งอาจมีสาเหตุสำคัญมาจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้เข้าร่วมโครงการ ที่มุ่งเน้นจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเป็นหลัก ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน อีกทั้งเป็นการนำงบประมาณมาใช้จ่ายดำเนินงานอย่างด้อยประสิทธิภาพและเป็นการใช้งบประมาณที่ซ้ำซ้อนกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว

2. ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อโครงการที่ชุมชนของท่านกำหนด

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นต่อโครงการที่ชุมชนของตนกำหนด 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักที่เห็นด้วยส่วนใหญ่จะมาจากชุมชนที่มีโครงการพัฒนา ปรับปรุง ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ได้แก่ โครงการปรับปรุง

³³ บุญญวัฒน์ สุราช, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนปทุมเจริญสุข, 8 ตุลาคม 2561.

³⁴ บุญเยี่ยม ทองแก้ว, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนซอย 51, 28 ตุลาคม 2561.

พื้นผิวจราจรในชุมชน โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ โครงการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ โครงการปรับปรุงสวนสุขภาพ เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต กล่าวว่า³⁵ “โครงการไทยนิยมยั่งยืน ถือเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคีปรองดอง และพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน” เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนบ้านฟ้าลาภูม กล่าวว่า³⁶ “ตอนแรกไม่เห็นด้วยที่คนในชุมชนเสนอให้จัดทำโครงการปรับปรุงเสริมผิวถนนในชุมชน เพราะมองว่าไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำ สร้างรายได้ให้คนในชุมชนได้ แต่เมื่อพิจารณาอีกครั้งก็ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่นในชุมชนที่ซำรดมานาน และมีได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการเดินทาง หากได้รับการบูรณะให้ดีขึ้นก็สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ด้านการสัญจรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมองว่าโครงการนี้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วมเป็นอย่างมาก”

ประเด็นที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าเป็นโครงการที่ไม่เป็นประโยชน์ ซ้ำซ้อนกับแผนพัฒนาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว เป็นการใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการเกี่ยวกับการซ่อมแซม ปรับปรุง พัฒนาสถานที่ ได้แก่ โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ โครงการซ่อมแซมท่อกระจายข่าว โครงการซ่อมแซมอาคารอเนกประสงค์ โครงการปรับปรุงซ่อมแซมแสงสว่างในชุมชน เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนชอย 53 กล่าวว่า³⁷ “โดยส่วนตัวแล้ว เห็นว่าโครงการที่ชุมชนจัดทำขึ้นไม่มีประโยชน์ เป็นการใช้งบประมาณไม่คุ้มค่า เพราะโครงการที่จัดทำขึ้นนั้น ปกติเทศบาลก็ดำเนินการอยู่แล้วในทุกปีงบประมาณ ซึ่งจริง ๆ แล้ว ชุมชนของเรามีทางเลือกที่จะทำโครงการที่สร้างสรรค์ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่ก็เลือกที่จำจัดทำโครงการปรับปรุงซ่อมแซมแสงสว่างในชุมชน”

³⁵ สำราญ สันวิลาศ, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต, 2 พฤศจิกายน 2561.

³⁶ อนันต์ รัศมีโรจน์, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนหมู่บ้านฟ้าวราง, 14 กันยายน 2561.

³⁷ ชัน รักษ์สูงเนิน, สัมภาษณ์โดย ภัทรธิดา ไพศาลจิตร, ชุมชนชอย 53, 18 ตุลาคม 2561.

3. ท่านมีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชนหมู่บ้านของท่านอย่างไร

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชน ดังนี้

3.1 ด้านกฎหมาย ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้ ระเบียบ กฎหมาย และเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความเป็นพลเมือง เพื่อให้ตระหนักถึงสิทธิของตนเอง

3.2 ด้านประชาธิปไตย ควรส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกพื้นฐานประชาธิปไตย และปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับครัวเรือนให้กับประชาชน

3.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรส่งเสริมและปรับปรุงช่องทางการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น

3.4 ด้านการตอบสนองปัญหาและความต้องการ ควรส่งเสริมด้วยการการตอบสนอง ความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนให้รวดเร็วและตรงจุดมีความความจริงจังในการแก้ไขปัญหา

3.5 ด้านแรงจูงใจ ควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการสนับสนุนการจัดโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

4.2 สรุปผลการศึกษา

4.2.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก

พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นประชาชนที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในเขตพื้นที่ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี จำนวน 22 คน ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 30-40 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

4.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ตามลำดับ

4.2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการ ไทยนิยม ยั่งยืน

พบว่า ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ดังนี้

4.2.3.1 ด้านการตัดสินใจ พบว่า

(1) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ค้นหาความต้องการของชุมชนหมู่บ้านของตนเอง ผ่านการดำเนินโครงการตามแผนการจัดเวที 4 ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งจะเป็นการพูดคุย ทำความเข้าใจ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม

(2) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ผ่านการเข้าร่วมเวทีปรับทุกข์ทั้ง 4 ครั้ง ซึ่งในภายหลังเสร็จสิ้นขั้นตอนการพูดคุย ค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชนแล้ว จึงเป็นการนำเสนอกิจกรรมของชุมชน ในขั้นตอนนี้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำเสนอกิจกรรมอันเป็นการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดได้ แล้วทำการคัดเลือกกิจกรรมผ่านการลงมติในที่ประชุม จนได้กิจกรรมที่เหมาะสม แล้วร่วมกันเขียนโครงการนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

(3) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา เสนอโครงการ/กิจกรรม ผ่านเวทีปรับทุกข์ภายหลังจากได้ทำการค้นหาปัญหาความต้องการของชุมชน และทำการวางแผนการดำเนินงานแล้ว จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้ทำการเสนอกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา ผ่านโครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสม โดยทำการลงคะแนนเสียงหามติในที่ประชุมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทุกชุมชนถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน

4.2.3.2 ด้านการดำเนินงาน พบว่า

(1) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ ได้เข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ครบถ้วนตามแผนการดำเนินงานที่กำหนด มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เข้าร่วมโครงการไม่ครบถ้วนตามกำหนด โดยผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมครบถ้วนตามกำหนดนั้นสามารถเข้าร่วมเวทีปรับทุกข์ทั้ง 4 ครั้ง มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่การค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน การเข้าร่วมเสนอโครงการ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการของชุมชน การติดตามประเมินผล และใช้ประโยชน์จากโครงการ ในขณะที่ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ไม่ครบถ้วนตามแผนการดำเนินงาน โดยเหตุผลหลักที่เข้าร่วมดำเนินการไม่ครบตามแผนการดำเนินงานเนื่องจากมีความเห็นว่าจะไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการอย่างแท้จริง เพราะส่วนใหญ่ชุมชนนำเสนอความต้องการแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด

(2) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมดำเนินงานในโครงการที่ชุมชนของตนกำหนดให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งในการดำเนินงานในโครงการส่วนใหญ่ ผู้เข้าร่วมโครงการจะมีบทบาทในการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป ตามความสามารถและบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนมีส่วนร่วมในการระดมความคิด แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ในบางชุมชนที่ดำเนินโครงการที่ต้องระดมกำลังในการดำเนินงาน ทุกคนก็จะร่วมกันลงแรงกายสุดกำลังและความสามารถในการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

(3) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ มีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ชุมชนกำหนด ดังนี้

(3.1) โดยผ่านการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ด้วยการแจ้งปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานตามโครงการ แล้วร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาโครงการให้ที่ประชุมได้พิจารณาหาข้อสรุป และวางแผนดำเนินการในขั้นต่อไป

(3.2) โดยการร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นกับชุมชนที่ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเป็นส่วนใหญ่ อาทิ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การซ่อมแซมระบบไฟฟ้าส่องสว่าง ซึ่งเป็นงานในลักษณะที่ง่ายต่อการแก้ไขซ่อมแซม ดังนั้นประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการจึงสามารถช่วยการดำเนินการแก้ไขและพัฒนาได้ตามที่ชุมชนต้องการ

(3.3) ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ชุมชนกำหนด โดยประชาชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการไม่ครบตามกำหนด ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ครบถ้วน จึงไม่บทบาทหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาของโครงการได้

4.2.3.3 ด้านการรับประโยชน์ พบว่า

(1) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการให้ความเห็นเกี่ยวกับการรับผลประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนกำหนดตามแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

(1.1) ได้รับประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนกำหนดโดยตรงและตรง ประเด็นตามความต้องการของชุมชน โดยเหตุผลสำคัญ คือ มติของที่ประชุมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนข้อสรุปในการจัดทำโครงการ คือ ประโยชน์ที่ทุกคนจะได้รับและสามารถใช้งานร่วมกันได้ทุกคน

(1.2) ได้รับประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนกำหนดเฉพาะกลุ่มเท่านั้น โดยเหตุผลสำคัญ คือ โครงการของบางชุมชนเป็นไปในลักษณะการบูรณะอาคาร สถานที่ ที่ใช้

ประโยชน์โดยประชาชนหรือส่วนงานเฉพาะกลุ่ม อาทิ โครงการปรับปรุงสนามกีฬาในชุมชน โครงการปรับปรุงสนามเด็กเล่น โครงการซ่อมแซมอาคารอเนกประสงค์ โครงการปรับปรุงซ่อมแซมรั้วประตูที่ทำการชุมชน เป็นต้น

(1.3) ไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนกำหนด โดยเหตุผลสำคัญ คือ ผู้เข้าร่วมโครงการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน จึงทำให้จัดทำโครงการที่ไม่ตอบสนองตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนา

(2) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการให้ความเห็นต่อโครงการที่ชุมชนกำหนดสามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และส่งต่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

(2.1) สามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และส่งต่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีเพียง 1 ชุมชนเท่านั้นที่ดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ ถือเป็น การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้แก่คนในชุมชน สามารถนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมานำเสนอในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งต่อเพื่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

(2.2) ไม่สามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และไม่สามารถ ส่งต่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้นได้ โดยส่วนใหญ่มองว่าโครงการที่จัดทำขึ้นแม้จะเป็นโครงการที่เป็น ประโยชน์ต่อชุมชน แต่เป็นเพียงโครงการที่แก้ไขปัญหาได้ในระยะสั้น ไม่สามารถต่อยอดและสร้าง ความยั่งยืนให้แก่ชุมชนได้ ซึ่งโครงการส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของการบูรณะซ่อมแซมโครงสร้าง พื้นฐาน ปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นต้น หากมองในแง่มุมมองของการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจจึงไม่ สามารถต่อยอดและเพิ่มประโยชน์ได้

(3) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่า สามารถนำหลักการ ความรู้ และ ประสบการณ์จากการเข้าร่วมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ไป ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้ดังนี้

(3.1) การสำรวจปัญหาและความต้องการของตนเองและ ครอบครัว แล้วนำปัญหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา แล้วแสวงหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่ดีและถูกต้องที่สุดมาแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประโยชน์

(3.2) การอยู่ร่วมกันในสังคม จะต้องยึดหลักการเคารพสิทธิของ ผู้อื่น มีฉันทามติตามเสียงข้างมากรับฟังความเห็นต่างจากเสียงข้างน้อย สามัคคีปรองดอง ภายใต ้ระบอบประชาธิปไตย

(3.3) การปรับเปลี่ยนความคิดด้วยการน้อมนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

(3.4) สร้างการรับรู้ในการดำเนินชีวิตให้เท่าทันเทคโนโลยี และมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

4.2.3.4 ด้านการติดตามประเมินผล พบว่า

(1) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน มีการ
ติดตามประเมินผล ดังนี้

(1.1) การแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบติดตาม
ประเมินผลโครงการ โดยดำเนินการด้วยวิธีการประเมินผลเป็นห้วงระยะเวลาการดำเนินโครงการ ตั้งแต่
ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และหลังเสร็จสิ้นโครงการ ซึ่งแต่ละห้วงระยะเวลา
จะทำการประเมินปัญหา อุปสรรค ความสำเร็จหรือล้มเหลว แล้วนำมาพิจารณาดำเนินการหาแนว
ทางการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงโครงการ และพัฒนาให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย

(1.2) ผู้เข้าร่วมโครงการและประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ประเมิน ซึ่ง
ส่วนใหญ่เป็นลักษณะการประเมินความพึงพอใจ ทั้งแบบที่เป็นทางการโดยการสำรวจความพึงพอใจ
จากประชาชนในชุมชน และแบบไม่เป็นทางการโดยการสังเกตจากพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่
หากประชาชนให้ความสนใจและได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ผลสะท้อนกลับจะเป็นไปในลักษณะการ
ชื่นชมและใช้ประโยชน์จากโครงการ ในทางตรงกันข้ามหากโครงการล้มเหลว ไม่เป็นประโยชน์
พฤติกรรมของประชาชนจะแสดงออกในด้านลบ ได้แก่ คำติเตียน การต่อต้านไม่เข้าร่วมกิจกรรมของ
ชุมชน การไม่เข้าไปใช้ประโยชน์จากโครงการ เป็นต้น

(2) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการติดตาม
ประเมินผลโครงการที่ชุมชนของตนกำหนด ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะการสังเกตการณ์จากผลสำเร็จหรือ
ความล้มเหลวจากการดำเนินงานโครงการของแต่ละชุมชน นอกจากนี้โครงการของบางชุมชนมีระบบ
การประเมินผลโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโครงการที่
ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างจากภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้

(3) ในการดำเนินโครงการ ทุกชุมชนมีการสรุป รายงานผลการดำเนินงาน
วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งในกระบวนการทั้งหมด
ได้กำหนดไว้ในกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ภายหลังจากเสร็จสิ้น
โครงการ ทุกชุมชนที่เข้าร่วมจะต้องดำเนินการรายงานผลการปฏิบัติงานให้หน่วยเหนือทราบ
ตามลำดับ

4.2.4 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

4.2.4.1 ปัญหา และอุปสรรค ในการดำเนินงานการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน พบว่า

(1) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยเห็นว่าเป็นโครงการที่รัฐบาลมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเท่านั้น จึงทำให้โครงการที่ชุมชนจัดทำขึ้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงได้

(2) การบริหารงบประมาณในการดำเนินโครงการขาดประสิทธิภาพ โดยส่วนใหญ่เห็นว่าความสำเร็จของโครงการไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้จ่ายไป

(3) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมครบถ้วนตามกรอบแนวทางที่กำหนดไว้ ทำให้การดำเนินกิจกรรมของโครงการขาดความต่อเนื่องในบางส่วน

4.2.4.2 ความคิดเห็นต่อโครงการที่ชุมชนกำหนด พบว่า

(1) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักที่เห็นด้วยส่วนใหญ่จะมาจากชุมชนที่มีโครงการพัฒนา ปรับปรุง ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ได้แก่ โครงการปรับปรุงพื้นผิวจราจรในชุมชน โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ โครงการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ โครงการปรับปรุงสวนสุขภาพ เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต

(2) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าเป็นโครงการที่ไม่เป็นประโยชน์ ซ้ำซ้อนกับแผนพัฒนาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว เป็นการใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการเกี่ยวกับการซ่อมแซมปรับปรุง พัฒนาสถานที่ ได้แก่ โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ โครงการซ่อมแซมหอคอยกระจายข่าว โครงการซ่อมแซมอาคารเอนกประสงค์ โครงการปรับปรุงซ่อมแซมแสงสว่างในชุมชน เป็นต้น

4.2.4.3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชนหมู่บ้าน

ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชน ดังนี้

(1) ด้านกฎหมาย ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้ ระเบียบ กฎหมาย และ เข้าใจบทบาทหน้าที่ ความเป็นพลเมือง เพื่อให้ตระหนักถึงสิทธิของตนเอง

(2) ด้านประชาธิปไตย ควรส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกพื้นฐานประชาธิปไตย และปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับครัวเรือนให้กับประชาชน

(3) ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรส่งเสริมและปรับปรุงช่องทางการแจ้งข้อมูล ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น

(4) ด้านการตอบสนองปัญหาและความต้องการ ควรส่งเสริมด้วยการตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนให้รวดเร็วและตรงจุดมีความความจริงจังในการแก้ไขปัญหา

(5) ด้านแรงจูงใจ ควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการสนับสนุนการจัดโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

การวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจน ความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (Interviews) จากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในเขตพื้นที่ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร จำนวน 22 คน วิเคราะห์อภิปรายผล และเสนอแนะ ได้ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากข้อมูลด้านประชากรสังคมของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เข้าร่วมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน จำนวน 22 คน ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี การอาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ยมากกว่า 10 ปี หรืออาจกล่าวได้ว่าเกิดและเติบโตในชุมชนเกือบทั้งหมด จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ประชาชนในชุมชนดังกล่าว มีรายได้ค่อนข้างต่ำส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตในสภาวะที่เศรษฐกิจค่อนข้างยากลำบาก ประกอบกับการศึกษาที่ได้รับต่ำกว่าปริญญาตรี จึงมีตัวเลือกในการสมัครงานในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมักจะกำหนดวุฒิการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรี เพื่อเป็นการกำหนดคุณสมบัติที่สำคัญข้อหนึ่ง เมื่อการสมัครงานที่มีค่าตอบแทนสูงถูกจำกัดลง จึงต้องหันมาทำงานที่กำหนดคุณวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งนานอนว่าค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ได้รับย่อมต่ำไปด้วย ผลกระทบที่สำคัญที่ตามมา คือ ปัญหาทางด้านสังคม อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด เป็นต้น เพราะในความเป็นจริงคงไม่มีใครยอมอดอยากจนไม่มีเงินใช้เพื่อดำรงชีพ จึงต้องดิ้นรนทำทุกวิถีทางให้ได้มาซึ่งเงินไม่ว่าการกระทำนั้นจะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

5.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการ ไทยนิยม ยั่งยืน

การที่ประชาชนเข้าร่วมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ปัจจัยหลักที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ประชาชนในชุมชน เข้าใจเองในเบื้องต้นว่า โครงการไทยนิยมยั่งยืนจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นซึ่งจะส่งผลให้ปัญหา การแพร่ระบาดของยาเสพติดและอาชญากรรมลดน้อยลง ถ้ามาในเชิงบวกก็มีความน่าจะเป็นเช่นนั้น ดังนั้นการเสนอโครงการของแต่ละชุมชนจึงเป็นไปที่โครงการเกี่ยวกับระบบสาธารณสุขเป็นหลักพื้นฐานเป็น ส่วนใหญ่ และเป็นโครงการที่เข้าชื้อกับหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ มีการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาในแต่ละปีงบประมาณอยู่แล้ว และชุมชนเสนอโครงการที่แก้ไข ปัญหาระยะสั้น ซึ่งต้องเสนอทุกครั้งที่ภาครัฐมีนโยบาย

เห็นได้ชัดว่า ประชาชนไม่คิดคิดหรือนำเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถที่จะต่อ ยอดมูลค่าเพิ่มที่ยั่งยืนแก่ชุมชน ในการนี้จะขอหยิบยกตัวอย่างบางโครงการที่ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็น โครงการที่ไม่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ดังนี้

- (1) ชุมชนชอย 51 เสนอโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน
- (2) ชุมชนเดชาพัฒนา 87 เสนอโครงการพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมหอกระจายข่าว
- (3) ชุมชนหมู่บ้านฟ้าวารังกูร เสนอโครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ
- (4) ชุมชนแก้วกาญจน์ เสนอโครงการซ่อมแซมระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

อาทิ ปรับปรุงระบบไฟฟ้าส่องสว่าง จัดทำป้ายบอกทาง เป็นต้น

ตัวอย่างโครงการของชุมชนที่กล่าวในข้างต้น บ่งบอกให้ทราบถึงแนวคิดการ จัดทำโครงการ ไม่สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือนและชุมชน เป็นโครงการระยะสั้นที่หวังผลเฉพาะหน้าเท่านั้น ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ และสร้างเครือข่ายและพันธมิตรในการ บูรณาการทรัพยากรที่ได้จากโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนและคุ้มค่า กับงบประมาณที่ได้รับ สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ไม่สามารถวางแผนอย่างเป็นระบบบูรณา การงบประมาณได้ คือ พื้นฐานด้านการศึกษาของประชาชนในชุมชน ดังนั้นการทำความเข้าใจและ บูรณาการแนวคิดบวกกับทรัพยากรของชุมชน จึงเป็นวาระเร่งด่วนมากกว่าการเสนอโครงการซึ่ง เข้าชื้อกับภารกิจของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นซึ่งมีอยู่แล้ว

ในบรรดาโครงการทั้งหมดของชุมชนที่ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ เห็นว่า โครงการของ ชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ จะสามารถต่อยอด สร้างมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับแนวทางการต่อยอดผลิตภัณฑ์ซึ่ง ส่งผลต่อรายได้ของประชาชนในชุมชนโดยตรง สอดรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนในเรื่องของปากท้อง

การนำเสนอโครงการของชุมชนพื้นที่ ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัด พทุมธานี สามารถทำเป็นโครงการนำร่องเพื่อเป็นตัวอย่างขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ซึ่งอาจเห็นผลซ้ำ หากแต่ต้องการความยั่งยืนต้องมีความอดทน โดยแต่ละชุมชนควรเชิญบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งภาครัฐและเอกชนมาให้ความรู้ ด้านผลิตภัณฑ์ การตลาด แหล่งเงินทุน ตลอดจนความรู้ด้าน กฎหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการปรับแนวคิดให้สอดคล้องกับกระแสโลกในปัจจุบัน ซึ่งช่องทางการ จำหน่ายสินค้าเปิดกว้างสามารถขายสินค้าที่ผลิตโดยชุมชนทางออนไลน์โดยมีต้องมีหน้าร้านเหมือนในอดีตที่ผ่านมา คาดว่าโครงการลักษณะสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ น่าจะเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ ให้แก่ชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีได้ จากข้อมูลที่ประชาชนตัดสินใจ เข้าร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ล้วนเกิดจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสังคมเป็นสำคัญ ดังนั้น การเสนอโครงการของชุมชนจึงต้องตอบโจทย์เรื่องนี้ให้ได้ก่อนเป็น ประการแรก ส่วนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการซ่อมแซมระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ควรให้ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ

ดังได้กล่าวแล้วว่าประโยชน์ที่ชุมชนที่ได้จากการเสนอโครงการต่าง ๆ นั้น เป็น การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น เห็นได้จากบางโครงการที่ประชาชนเข้าร่วมโครงการในช่วงแรก แต่พอดำเนินการไปสักระยะจะค่อย ๆ ลดจำนวนลง ซึ่งเป็นการชี้วัดที่สำคัญถึงความสำเร็จหรือ ล้มเหลวของโครงการเป็นอย่างดี สาเหตุสำคัญคือ การศึกษาปัญหาของชุมชน ได้มองข้ามประเด็นที่ เป็นข้อสำคัญหรืออาจไม่มีข้อมูลเพียงพอ ขาดความรู้ในการสังเคราะห์ข้อมูล จึงกำหนดโครงการที่ไม่ ตรงกับปัญหาหรือความต้องการได้ ผู้ศึกษาเห็นว่า โครงการที่ชุมชนเสนอ บางครั้งเกิดจากความ เกรงใจผู้นำในชุมชน เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่อยู่ในกรอบของระบบอุปถัมภ์ ขึ้นชอบผู้มีฐานะและ เกรงใจผู้มีอำนาจ การคัดค้านหรือเสนอแนะโครงการก็แตกต่างกันและตอบโจทย์ปัญหาของชุมชนทั้งใน ระยะสั้นและระยะยาว แต่อาจไม่ถูกใจผู้นำชุมชนหรือผู้มีอิทธิพลต่อชุมชน อาจไม่ได้รับการยอมรับ ประกอบกับนิสัยของคนไทยชอบความเรียบง่าย การเสนอโครงการที่เกิดประโยชน์ในระยะยาวจึงไม่ ถูกจริตกับคนไทยส่วนใหญ่ กลายเป็นคนที่มีปัญหามากเรื่องไป

อย่างไรก็ตาม โครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนเสนอก็ใช้ว่าจะเปล่าประโยชน์เสียทีเดียว อย่างน้อยก็ได้เป็นการจุดประกายความคิดของชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของชุมชน ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการได้แสดงออกถึงความคิดที่สะท้อนปัญหาของชุมชนได้ระดับหนึ่ง ซึ่งใน คราวต่อไปหากมีความรู้และประสบการณ์มากขึ้น การขยายผลให้ครอบคลุมทุกบริบทของประเด็น ปัญหาจะสามารถทำได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญอีกหลายประการ อาทิ การบริหาร ทรัพยากร ภาวะผู้นำ การสื่อสาร เป็นต้น

ชุมชนได้ใช้การประเมินผลโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม ทั้งก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังเสร็จสิ้นโครงการ แต่ไม่มีรายละเอียดที่แน่ชัดว่า ผลการประเมินโครงการเมื่อเทียบกับความคุ้มค่าแล้วผลเป็นประการใด เพียงเป็นการคาดเดาว่า หากมีผู้ชื่นชม นั้นหมายถึงประสบผลสำเร็จ หากมีคำติเตียนว่ากล่าวนั้นคือความล้มเหลว ผู้ศึกษาเห็นว่าชุมชนไม่ได้เก็บข้อมูลการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างเวลาให้เห็นอย่างชัดเจนและรูปธรรมได้ ตัวอย่างเช่น การปรับปรุงระบบไฟฟ้าส่องสว่างในชุมชน ก่อนดำเนินโครงการมีเหตุที่อาจนำไปสู่อันตรายแก่ผู้อาศัยในชุมชนบ้างหรือไม่ จำนวนที่รายระหว่างการดำเนินการติดตั้งใช้เวลาดำเนินการมากน้อยเพียงใด ความสะดวกสบายในการสัญจรภายในชุมชนมีผลกระทบอย่างไร หรือภายหลังจากการดำเนินการแล้วยังมีพื้นที่เสี่ยงหรือไม่ ข้อมูลเหล่านี้ไม่มีรายละเอียดให้ตรวจสอบจึงประเมินความคุ้มค่าได้ค่อนข้างยากและขาดความแม่นยำ เป็นปัญหาที่ทุกคนในชุมชนต้องศึกษาเรียนรู้ต่อไป

5.1.3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ในความเห็นของผู้ศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาพื้นที่ของชุมชนตนเองได้ ทั้ง ๆ ที่มีเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเข้าร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน คือ เรื่องของเศรษฐกิจและสังคม แต่เมื่อนำเสนอโครงการ ปรากฏว่าไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเลย เช่น โครงการปรับปรุงระบบไฟฟ้าส่องสว่าง การปรับปรุงภูมิทัศน์ หรือการทำรั้วที่ทำการโครงการใหม่ เห็นได้ชัดว่าขาดความรู้ความเข้าใจการนำเสนอโครงการเพราะมองเห็นแค่ประโยชน์เฉพาะหน้า โครงการที่แก้ไขปัญหามาระยะยาวจึงไม่มีการนำมาถกเถียง ปัญหาความยากจน การแพร่ระบาดของเสพติดและอาชญากรรมเป็นเพียงปลายเหตุเท่านั้น การที่ชุมชนละเลยโครงการที่สร้างรายได้ในระยะยาวซึ่งเห็นผลช้าจึงเกิดขึ้นได้ยาก

นอกจากนี้โครงการที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การทำรั้วที่กันของที่ทำการชุมชนหรือปรับปรุงหอกระจายข่าว เป็นเรื่องที่ไม่สร้างสรรค์ให้เกิดรายได้แต่ประการใด เพราะส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนทุกครั้งเรือ้นต้องมีโทรศัพท์มือถือหนึ่งเครื่อง การส่งข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก สามารถทำได้ง่ายกว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบกระจายเสียง ดังนั้นการปรับปรุงหอกระจายข่าวจึงไม่เป็นกรณีเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ ส่วนการปรับปรุงประตู รั้ว ของที่ทำการชุมชนเป็นการใช้งานเฉพาะกลุ่มเท่านั้น โครงการเหล่านี้จึงไม่ควรเกิดขึ้นหากมีการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างเป็นระบบต่อการจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหา ประการสำคัญ ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้เพียงพอในการดำเนินริเริ่มแนวคิดจัดทำโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

จากข้อมูลที่ได้จากประชาชนในชุมชน เห็นว่า การให้ความรู้ด้านกฎหมายเป็น ความสำคัญในลำดับต้น เนื่องจากสมาชิกในชุมชนยังขาดความรู้ให้เท่าทันถึงการเปลี่ยนแปลงทาง กฎหมายที่มีการยกเลิก แก้ไข เพิ่มเติม และมีบทลงโทษที่รุนแรง เช่น พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ ซึ่ง อาจทำให้ประชาชนกระทำผิด นำข้อความอันเป็นเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งเป็น ข่าวดังให้เห็นอยู่ตลอด หรือกฎหมายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5.2 อภิปรายผล

ในทางรัฐศาสตร์ การที่รัฐบาลดำเนินนโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตาม โครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อสร้างสรรคให้ชุมชนเข้มแข็ง มีพลวัตในการขับเคลื่อนประเทศ แต่เมื่อ ถ่ายทอดแนวคิดและแปลงเป็นการกระทำแล้ว ปรากฏว่า ชุมชน จำนวน 22 ชุมชน ที่ผู้ศึกษาลงพื้นที่ เก็บข้อมูล ไม่มีความพร้อมเกือบทุกระดับในการดำเนินโครงการ ผู้นำและประชาชนในชุมชนเข้าใจถึง ปัญหาและสะท้อนปัญหาให้เห็นชัดเจนว่า เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสำคัญ แต่เมื่อ นำเสนอโครงการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน กลับกลายเป็นว่าไม่สามารถตอบโจทย์และปัญหาของ ชุมชนได้ แสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่มีความเข้าใจถึงวิธีการนำเสนอโครงการที่สามารถตอบโจทย์และ แก้ไขปัญหาตามข้อเท็จจริงของชุมชนได้ เป็นการทำงานที่ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ไม่มีข้อมูล ทฤษฎีของแต่ละชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประกอบในการนำเสนอโครงการ แต่เมื่อทำการวิเคราะห์ เชิงลึกลงไปถึงข้อมูลด้านประชาสังคม พบว่า ระดับการศึกษาของประชาชนในพื้นที่อยู่ในระดับต่ำกว่า ปริญญาตรี ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมที่ต้องใช้หลักวิชาการจึงไม่อาจจะกระทำได้ ผลที่เกิดขึ้นตามมา จึงมีโครงการต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่ได้ไม่ตรงกับแก่นแท้ของปัญหา แต่เป็นโครงการที่ จัดทำขึ้นเพื่อให้ภาครัฐได้เห็นว่าได้จัดทำแล้ว โดยมีได้คำนึงถึงความคุ้มค่ากับทรัพยากรที่ลงทุนลงไป หรือไม่ เช่น ผู้ให้ข้อมูลหลักรายหนึ่งจากชุมชนซอย 78 กล่าวว่า “โครงการที่ชุมชนจัดทำขึ้น ไม่ได้ ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ต้องการให้ แก้ไขปัญหาความยากจน อยากมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่พอมาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นแล้ว สรุปผลมาให้จัดทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ ซ่อมแซมอุปกรณ์สนามเด็กเล่นบ้าง ซึ่งมีได้ก่อให้เกิด รายได้และเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเลย” ความเห็นนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความ ต้องการของประชาชนในชุมชนไม่มีอิสระอย่างแท้จริงในการเสนอโครงการ แต่อาจอยู่ภายใต้การ ครอบงำความคิดจากหลายภาคส่วน ในการนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า วิทยากรหรือบุคลากรในทีมขับเคลื่อน ระดับตำบล มีควรทำงานเกินกรอบ ควรให้คำแนะนำเฉพาะขั้นตอนและวิธีดำเนินงานเท่านั้น ส่วนการ เลือกรูปแบบควรเป็นเอกสิทธิ์ของประชาชนในชุมชน อย่างขึ้นนำหรือกำหนดโครงการให้ชุมชนเพราะ ไม่มีใครรู้จักปัญหาของชุมชนนั้นได้ดีเท่ากับประชาชนในชุมชน จากตัวอย่างที่ผู้ศึกษายกมาแสดง

ข้างต้น ผู้เข้าร่วมโครงการมีความต้องการแก้ไขปัญหารื่องความยากจนเป็นลำดับแรก ดังนั้นต้องเสนอโครงการที่เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ของชุมชน หรือหากกรณีที่ชุมชนไม่มีผลิตภัณฑ์ ก็ควรทำการสำรวจจุดเด่น จุดแข็ง หรือศักยภาพของชุมชนว่ามีหรือไม่ เพื่อเป็นการสร้างจุดขายหรืออาจเรียกว่า การสร้างจุดเด่นให้เป็นที่สนใจให้ได้ ตัวอย่างเช่น การสร้างผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งทางภาคอีสาน สมาชิกรายหนึ่งพลิกพื้นแผ่นดินที่แห้งแล้งให้กลายเป็นไร่เม็ล็ดด้วยพื้นที่เพียง 200 ตารางวา ภายในระยะเวลา 18 เดือน ในการสร้างผลิตภัณฑ์ ปัจจุบันกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างงดงาม โครงการลักษณะเช่นนี้เป็นโครงการที่ตอบสนองและช่วยแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจได้ดี สมควรที่นำเสนอเป็นโครงการและหากทำได้ ก็ถือเป็นการสร้างรายได้และแก้ไขปัญหาด้านตรงจุดให้แก่ชุมชน

เมื่อพิจารณาจากข้อมูล การดำเนินโครงการของชุมชนที่ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล ทำให้ทราบว่า ปัญหาที่รัฐบาลต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน มีประเด็นหลัก 2 ประเด็น กล่าวคือ

(1) ปัญหาความยากจน ประชาชนในชุมชนได้สะท้อนปัญหาผ่านเวทีรับทุกข์ทั้ง 4 ครั้งว่า จำเป็นที่รัฐบาลต้องทุ่มเทความช่วยเหลือผ่านทางนโยบายสาธารณะอย่างต่อเนื่อง โดยจัดลำดับความสำคัญในระยะสั้น ระยะกลาง และในระยะยาว โดยรัฐต้องให้คำแนะนำเท่านั้น มิใช่ชี้้นำ นอกจากนี้ต้องทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเสนอโครงการที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชน การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดการต่อยอด สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จึงจะสามารถก้าวผ่านและประสบผลสำเร็จได้ ในเบื้องต้นภาครัฐจำเป็นต้องมีการแก้ไข กฎ ระเบียบ ในบางเรื่อง เช่น การอนุญาต การอนุมัติต่าง ๆ ต้องลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการให้สั้นและรวดเร็วที่สุด

(2) ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอาชญากรรม ซึ่งปัจจุบันเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น หลายชุมชนยาเสพติดเข้าถึงระดับเยาวชนแล้ว แต่เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้ จะพบว่าปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและปัญหาอาชญากรรมจะผูกโยงกันอย่างแยกไม่ออกกับความยากจน ในทางรัฐศาสตร์ซึ่งชี้ชัดว่า การแก้ไขปัญหในระดับฐานรากต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกาะติดอย่างเข้มข้น รัฐบาลต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำกับดูแลและให้ความคุ้มครองทางด้านความปลอดภัยแก่บุคคลและเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่เข้ามาช่วยเหลือ ในบางพื้นที่ผู้นำชุมชนมีความเสี่ยงมากหากดำเนินการกับขบวนการยาเสพติดอย่างเข้มแข็ง เมื่อไม่สามารถพึ่งพาความปลอดภัยจากภาครัฐได้ คนเหล่านั้นก็ต้องวางเฉยตามวาทกรรมอุบาทว์ที่ว่า “รัฐรักษาตัวรอดเป็นยอดดี”

5.3 ข้อเสนอแนะ

ประเด็นที่ประชาชนในชุมชนนำเสนอที่น่าสนใจ คือ โครงการที่จัดทำขึ้น มักจะตอบสนองความต้องการของคนบางกลุ่ม การขึ้นนำของวิทยากรหรือทีมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ระดับตำบล ทำให้เกิดโครงการที่ไม่ตรงกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ สะท้อนให้เห็นได้จาก ความกระตือรือร้นของประชาชนในระยะแรกของการเข้าร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน และเริ่มลดจำนวนน้อยลงในภายหลัง ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า หากต้องการให้การดำเนินโครงการให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด ควรดำเนินการ ดังนี้

(1) การแปลงนโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน สู่อำนาจปฏิบัติ ควรกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรในการดำเนินงานให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และกระบวนการทำงาน

(2) ควรดำเนินโครงการด้วยความต่อเนื่อง ทั้งในระดับนโยบาย งบประมาณ และระยะเวลาการดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดการบูรณาการและความหลากหลายทุกมิติ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างยั่งยืน

(3) ควรจัดลำดับ ความสำคัญ ความเร่งด่วนของปัญหาให้ถูกต้องและตรงประเด็น เพื่อให้โครงการเกิดประสิทธิภาพและคุ้มค่ากับทรัพยากรที่ทุ่มเทลงไป ภาครัฐควรมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้เกิดทางเลือกที่หลากหลาย มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

(4) ในการดำเนินโครงการในแผนระยะยาว เห็นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้ เพื่อยกระดับความรู้ สติปัญญา ทั้งในสถานศึกษาและทุกสถานที่ ทุกโอกาส และส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาสู่ความยั่งยืนต่อไป

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กรรณิกา ชมดี. *กฎหมายระเบียบและข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล* (รวมฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542). กรุงเทพมหานคร: อาสารักชาติดินแดน, 2542.
- กระทรวงมหาดไทย. *คู่มือการการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, 2561.
- กล้า ทองขาว. *นโยบายสาธารณะและการวางแผน*. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี: แสงจันทร์การพิมพ์, 2553.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนาชนบท, บรรณาธิการ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียร์สโตร์, 2527.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดพิงษ์. “การนำนโยบายไปปฏิบัติ.” ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา รศ.740 การนำนโยบายไปปฏิบัติ ฉบับที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภการพิมพ์, 2531.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2543.
- เทศบาลนครรังสิต. *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2559-2561)*. ปทุมธานี: เทศบาลนครรังสิต, 2559.
- พัฒน์ บุญยรัตน์พันธ์. *การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. *ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดีแอนด์เอส, 2525.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. มาตรา 78. *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560)*.
- รัตนะ บัวสนธ์. *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : คำสมัย, 2558.
- วรเดช จันทรศร. “การนำนโยบายไปปฏิบัติ: สสำรวจกรอบความรู้โดยสังเขป.” *การบริหารรัฐกิจ: บทความทางวิชาการ*, กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2528.
- วรเดช จันทรศร. *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย, 2548.

- วิชัย รูปขำดี. *การบริหารงานวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2541.
- วุฒิสาร ตันไชย. *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส, 2545.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. *นโยบายสาธารณะ*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2546.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. *นโยบายสาธารณะ: แนวคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, 2548.
- สมพร เพ็ญจันทร์. *นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2539.
- สมยศ นาวิการ. *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- สมศักดิ์ สุวรรณสุจิต. *แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเมืองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร, 2534.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. *รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *สรุปพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560.
- สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. *รายงานการประชุมคณะกรรมการประสานและขับเคลื่อนนโยบายสานพลังประชารัฐประจำจังหวัดปทุมธานี*. ปทุมธานี: สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2561.
- อานันท์ ปันยารชุน, “*ธรรมรัฐ Good Governance ในอนาคตที่คาดหวังจากการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*,” สำนักงาน ก.พ. สถาบันพัฒนาข้าราชการและพลเรือน เผยแพร่โดยสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2541.

บทความวารสาร

- ชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์. “*กระบวนการและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยของเครือข่ายสลัมสี่ภาค*,” *วารสารวิจัยสังคม*. เล่มที่ 1. ปีที่ 39 (2559) : 73-108.

วิทยานิพนธ์

- กุสุมา เขียวเพกา. “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล ร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.” การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560.
- กุล ชื่นพิง. “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตหนองแขม และเขตลาดกระบัง ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.” ในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7, จัดโดยมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา, 2559.
- จตุรพงศ์ พลเดช และคณะ. “ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล.” รายงานการวิจัยของสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ร่วมกับกองวิชาการกรมการปกครอง, 2539.
- จริญญา จันทร์ทรง. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2555.
- แขน ชื่นศิวา. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบึงไพร จังหวัดศรีสะเกษ.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- ณัฐยานี บุญทองคำ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2555.
- นิภาภรณ์ เกียรติสุข. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกริก, 2539.
- เมตตา แก้วอุดม. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (2552 - 2554) กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2552.

- วรวิมล พละบุตร. “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรทางถนน: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตจังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2548.
- วิชัญ หยกจินดา. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557.
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สุจินต์ ดาววีระกุล. “ปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน: กรณีศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. 2527.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- โสภิตา ศรีนุ่น. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 2558.
- สำเร็จ สุวาท. “การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2.” สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2560.
- อรรณพ ตั้งคณานุกุลชัย. “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 -2549).” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2544.
- อยุธ ขำหาญ. “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ต่อการจัดทำแผนแม่บทชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเขาคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2544.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

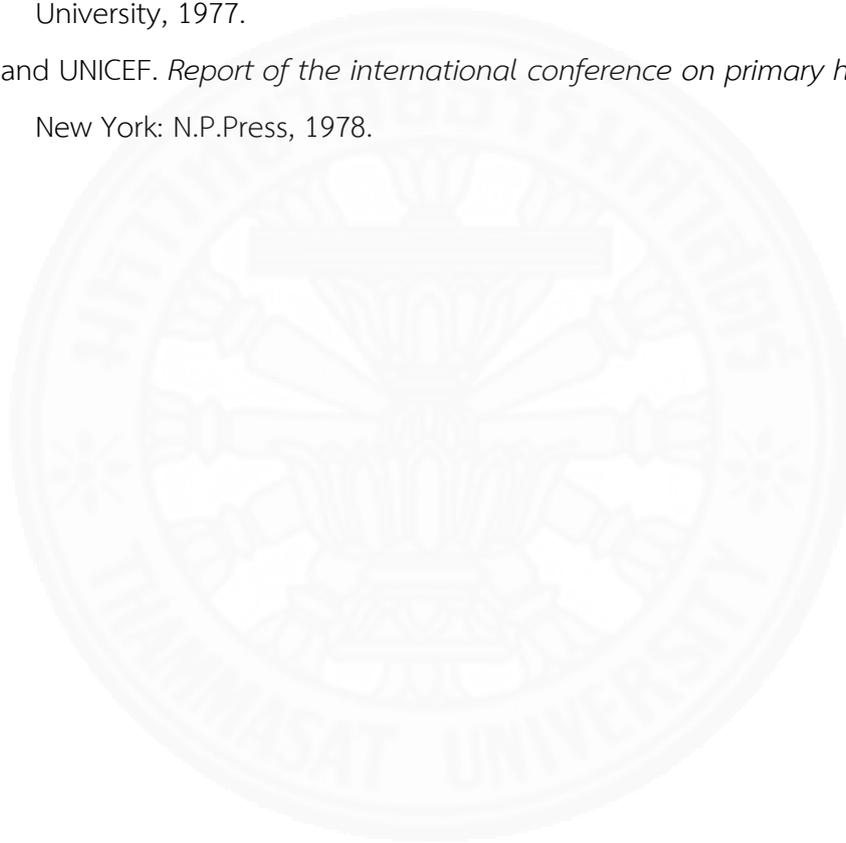
- นิต้าโพล. “คนส่วนใหญ่เชื่อปฏิรูป ทำประเทศดีขึ้น หวังได้สวัสดิการทั่วถึง.” สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2561. <https://www.thairath.co.th/content/1303959>.

สุทธิ วรประดิษฐ์. “การมีส่วนร่วมของชุมชน.” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2561.
http://52011310474.blogspot.com/2012/04/blog-post_30.html.

Books and Book Articles

John M. Cohen และ Norman T. Uphoff, N.T. “Rural development participation: Concept and measures for project design.” *implementation*. New York: Cornell University, 1977.

WHO and UNICEF. *Report of the international conference on primary health care*. New York: N.P.Press, 1978.

การสัมภาษณ์

เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน
ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี

ชื่อ - นามสกุล.....

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2561

สถานที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หรือกรอกข้อมูลให้ตรงกับความจริงมากที่สุด

- 1) เพศ.....
- 2) อายุ.....ปี
- 3) ระดับการศึกษา.....
- 4) อาชีพ.....
- 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
- 6) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

ปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านใด ที่ทำให้ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน อธิบายรายละเอียดสถานการณ์และระบุสาเหตุหรือปัญหา

- 1) ด้านเศรษฐกิจ
- 2) ด้านสังคม
- 3) ด้านการเมือง
- 4) ด้านเทคโนโลยี

ส่วนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

1. ด้านการตัดสินใจ

1) ท่านได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน อย่างไร

2) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ค้นหาความต้องการของชุมชน หมู่บ้านของท่าน หรือไม่ อย่างไร

3) ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน หรือไม่ อย่างไร

4) ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา เสนอโครงการของหมู่บ้านของท่านอย่างไร

2. ด้านการดำเนินงาน

1) ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ครบถ้วนตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

2) ท่านมีส่วนร่วมดำเนินงานในโครงการที่หมู่บ้านของท่านกำหนดให้บรรลุตาม เป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร

3) ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการดำเนินงานตาม โครงการที่หมู่บ้านของท่านกำหนดอย่างไร

3. ด้านการรับผลประโยชน์

1) ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการที่หมู่บ้านของท่านกำหนด ตามแผนการ ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน อย่างไร

2) โครงการที่หมู่บ้านของท่านกำหนด สามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และส่ง ต่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้นหรือไม่อย่างไร

3) ท่านสามารถนำหลักการ ความรู้ และประสบการณ์จากการเข้าร่วมการขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและสังคม หมู่บ้าน อย่างไร

4. การติดตามประเมินผล

1) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในหมู่บ้านของท่าน มีการติดตามประเมินผลอย่างไร

2) ท่านมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลในโครงการที่หมู่บ้านของท่านกำหนด หรือไม่ อย่างไร

3) ในการดำเนินงานโครงการที่หมู่บ้านของท่านกำหนด ได้มีการสรุป รายงานผลการ ดำเนินงาน วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือไม่ และท่านมีส่วนร่วมใน กระบวนการนี้อย่างไร

ส่วนที่ 3 ประเด็นการสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

1) จากการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ของหมู่บ้านท่าน มีปัญหา อุปสรรค อย่างไร

2) ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อโครงการที่หมู่บ้านของท่านกำหนด

3) ท่านมีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชนหมู่บ้านของท่านอย่างไร

